

Aluminij

Časopis družbe Talum, d. d., Kidričevo, februar 2008, številka 2

Energija na prvem mestu

Iz vsebine

4-7 Energija

8-12 Intervju

13 Davčni pregledi

14 Gradnja kanalizacije

15-16 Organizacijske vrednote v podjetju

16 Talumov dialog

17 Izobraževanje

18 Fotografije meseca

19-21 Kultura

22-23 Reportaža

24-25 Kolumni

26-27 Fotoreportaža

28-29 Upokojevanje

30 V spomin Fahrū

31 Križanka

Časopis družbe Talum

Naslov uredništva: Talum, d.d.

2325 Kidričevo, Tovarniška cesta 10,

telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103,

e-pošta: ivo.ercegovic@talum.si

Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov

Uredniški odbor: Ivo Ercegović, urednik, Danica Hrnčič

in Lilijana Ditrh, članici, Darko Ferlinc, član,

Srdan Mohorič, član

Jezikovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak

Oblikovanje: Darko Ferlinc

Avtor naslovnice: Srdan Mohorič

Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor

Tisk: Bezjak tisk, Maribor

Talum in energija

IVO ERCEGOVIĆ
GLAVNI UREDNIK

V Aluminiju je energija vedno prisotna, če že ne iz proizvodnje, pa tista v nas samih. V tej številki še toliko bolj, ker smo energijo izpostavili kot osnovno temo.

Pred kratkim nam je predsednik uprave mag. Danilo Toplek podrobno pojasnil vse zunanje okoliščine, doma in v Evropski uniji, ki se nanašajo na perspektivo oskrbe Taluma z električno energijo. Sedaj pa smo pozornost posvetili stanju znotraj Taluma, in sicer nekoliko bolj energiji plina, kajti električna energija za elektrolizo je pogosto omenjana in vsem dokaj znana.

Električna energija je doslej predstavljala 97,7 odstotka potreb Taluma ali okrog 14 odstotkov celotne slovenske porabe. Z zmanjšanjem porabe konec preteklega leta za 500 GWh smo slovensko elektrogospodarstvo razbremenili za kar 3 odstotke, kar je edinstven dogodek, kajti to se v Sloveniji še ni zgodilo in se tudi ne bo. Poleg tega nas doseženi parametri porabe energije na kilogram proizvedenega aluminija uvrščajo v svetovni vrh med proizvajalci, kar je pohvala ne le za Talum, ampak tudi za Slovenijo. A čeprav so se razmerja porabe energentov v Talumu spremenila, odvisnost Taluma od električne energije ostaja. Dejstvo, da se v manj kot dveh urah brez električnega toka ustavi elektroliza, pove vse.

Plina v samem procesu proizvodnje in predelave aluminija sicer porabimo manj, je pa ta za Talum s širitvijo programa pretaljevanja sekundarnega aluminija vedno pomembnejši vir. Kje in zakaj porabljamo energijo plina, so nam pojasnili glavni odjemalci, vodje DE Gnetne zlitine, Livarske zlitine in Anode. Vsi poudarjajo, da naša tehnologija dosega optimalne specifične parametre porabe. Z energijo je povezana tudi informacija o najnovejših ukrepih EU, ki so v obliki energetskega paketa silno neugodni za proizvajalce aluminija, zaradi česar vodstvo Taluma išče rešitve. Predstava o celotni energetske sliki se zaokroži v pogovoru z vodjo DE Energetika mag. Boštjanom Koroščem, ki nam je pojasnil proces oskrbe, meritev, kontrolo, razvojne cilje in druge strokovne posege na vseh energentih, ki jih Talum potrebuje.

Boštjan nam je v pogovoru razložil tudi način dela in vodenja svoje enote. Kot zanimivost je povedal, da ga član Uprave Bojan Žigman včasih vpraša, ali so tam še ljudje. Sliši se kot šala, vendar je proces tako posodobljen in se še naprej razvija, da bo morda kdaj v prihodnosti res šlo brez ljudi. Pa ne samo v energetiki, kajti digitalizacija družbe je gonilo razvoja! Danes je 32 zaposlenih, delo odlično obvladajo, povrh vsega pa so med najboljšimi, kar zadeva organizacijsko klimo v Ta-

lumu. Očitno Boštjanu uspeva ohranjati že od nekdaj dobre odnose med njimi. Tudi sam v pogovoru izraža domačnost in na široko odpira vrata svoje intimne.

To je sicer značilnost mnogih med nami in podobne navade ohranjamo tudi z našimi upokojenci, kar nazorno dokazuje zanimiva reportaža z Aleksandrom Blažem. Prav pristnost omogoča, da se med seboj spoznavamo, kar je dragocen prispevek h kulturi Taluma oziroma vrednotam, ki nam jih je v tej številki podrobno predstavila Lilijana Ditrih.

Tudi beseda ima svojo energijo, kar nam dokazuje Aleksandra Jelušič, ki z nami sodeluje že leto dni. Tokrat, prav v mesecu kulture, nas preseneti še s poezijo. Objavljamo nekaj njenih pesmi. Tako Aleksandra poleg mnogih drugih na strani Aluminija prinaša literarno umetnost. To nedvomno ni naš glavni namen, je pa lepo in hvalevredno, da se potrudimo s svojimi prispevki povedati več kot zgolj sporočiti informacijo. Če se pri tem rodi nov talent, mu zaploskajmo, kajti predvsem gre za spoštovanje pisane besede.

Februarska Aleksandrina kolumna govori o Ljubezni, torej ljubezni z veliko začetnico. Ko se ta zgodi v tebi, ne potrebuješ več nobene pameti, ker veš vse.

»Z energijo je povezana tudi informacija o najnovejših ukrepih EU, ki so v obliki energetskega paketa silno neugodni za proizvajalce aluminija, zaradi česar vodstvo Taluma išče rešitve.«

Razporeditev porabe energije v Talumu

IVO ERCEGOVIĆ

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Stikališče

V priloženih člankih bi vas radi seznanili s stanjem na področju porabe energentov v Talumu, predvsem s porabo zemeljskega plina. Najprej pogledajmo, kako je energija razporejena po virih. Navedeni podatki so iz obdobja, ko je še obratovala elektroliza B. Z njeno izklopitvijo se je poraba električne energije zmanjšala za 30 odstotkov, kar bo na koncu leta nekoliko spremenilo prikazana razmerja.

Največ porabimo električne energije, in sicer 97,7 odstotka (ali 1,7 TWh na leto). Iz goriv D2 porabimo manj kot 0,2 odstotka od skupne energije, potrebne za Talum. Energija, pridobljena iz zemeljskega plina, znaša 1,2 odstotka (ali 21 mio Sm³ na leto). Za lažje razumevanje lahko povemo, da je bilo na Ptuj (vključno s Perutnino Ptuj) po podatkih, ki nam jih je prijazno posre-

doval dobavitelj Adriaplin, lansko leto prodanih približno 12 mio Sm³ zemeljskega plina. Adriaplin je s 1. januarjem 2008 postal nov uvoznik zemeljskega plina za Slovenijo in poleg široke potrošnje oskrbuje tudi večje industrijske uporabnike po Sloveniji. Od celotne električne energije se je 92 odstotkov porabi v elektrolizah, 3 odstotki se izgubijo pri usmerjanju. Za elektromotorne pogone in gretje livarskih peči porabimo 3 odstotke celotne električne energije, okrog 2 odstotka porabijo preostali porabniki. Energija, pridobljena iz zemeljskega plina, se razdeli za procese v livarnah (63 odstotkov) in pri proizvodnji anod (28 odstotkov). Za ogrevanje porabimo 9 odstotkov energije za proizvodnjo vroče vode in pare.x

Zemeljski plin v Talumovih livarnah

MARJAN KROŠL

FOTO: SRDAN MOHORIČ,
IVO ERCEGOVIĆ

Marjan Krošl

Začetki uporabe zemeljskega plina kot goriva segajo v Talumovih livarnah v osemdeseta leta prejšnjega stoletja. Ob izgradnji livarne za litje trakov in žice (današnja DE Rondelice) so bile vgrajene prve peči z možnostjo uporabe tekočega ali plinskega goriva. Te uporabljamo še danes.

Pred tem je bila električna energija, podobno kot v vsej Evropi, edini uporabljeni vir energije v livarnah aluminija. Električne indukcijske peči, vgrajene v prvi Talumovi livarni (Livarna 1), so omogočale pretaljevanje trdnega vložka, peči z električnimi uporabnimi grelniki v stropu pa so se uporabljale kot livne peči. Šele dostopnost novih energentov (mazut, tekoči naftni plin, zemeljski plin) je

omogočala uporabo drugačnih gorilniških naprav, čeprav so njihov večji razmah kar nekaj časa ovirali tehnološki pomisleki glede kakovosti talin, proizvedenih v tovrstnih pečeh. Temu dejstvu se verjetno lahko pripiše značilna tehnološka zasnova proizvodnih linij, ki so bile zgrajene konec prejšnjega stoletja, kar velja tudi za Talumove naprave iz tega obdobja: plinski talilni peči je obvezno dodana električna uporabna livna peč, takšna je zasnova v takrat zgrajenih Livarnah 2 in 3. Šele novejšje linije v Talumu (Livarna zlitin) so zasnovane z le eno plinsko ogrevano talilno-livno pečjo.

Ob vgradnji nove opreme je bila posebna pozornost vedno namenjena učinkoviti rabi energije in vedno bolj izpostavljenemu varovanju okolja. Ob zahtevi po vse večjem obsegu pretaljevanja trdnega aluminija so bile uporabljene najsodobnejše rešitve za čas vgradnje posameznih naprav. Prvotne gorilnike na hladen zrak je pri novejših vgradnjah nadomestil rekuperatorski ali regeneratorski način predgrevanja zraka za zgorevanje, kar omogoča učinkovito zgorevanje zemeljskega plina z nizkim deležem NO_x v dimnih plinih ter ob ustrezni izvedbi obzidave peči optimalne porabe zemeljskega plina.

Posebna zgodba je uporaba odpadnega aluminija v proizvodnem procesu. Gorilniški sistemi dvokomornih talilnih peči za odpadni aluminij omogo-

čajo uporabo energije zgorelih primesi v odpadu (kot so barve, laki, olja in plastika). Poraba zemeljskega plina se na ta način ustrezno zmanjša, hkrati pa se z zgorevanjem sproščenih plinov iz primesi in čiščenjem dimnih plinov na čistilnih napravah zagotovi kakovost emisij v skladu z okoljevarstvenimi standardi.

Zapiranje elektroliz, posledično vse večja uporaba nadomestnih surovin v obliki trdnega vložka in nenehna rast proizvodnje so dodobra spremenili podobo livarn. Neizogibno temu sledi strma rast porabe zemeljskega plina v livarnah v zadnjem desetletju, vendar vgradnja naj sodobnejših gorilniških naprav in njihova optimalna uporaba zagotavljata nizko specifično porabo zemeljskega plina na enoto proizvoda in s tem dolgoročno konkurenčnost naših proizvodov na trgu ter ustrezno varovanje okolja. Tej strategiji bodo sledila tudi vsa nadaljnja dela in vlaganja na tem področju. **x**

Gorilnika na peči za pretaljevanje aluminija T4

GNETNE ZLITINE

Kako s plinom danes in jutri?

BOŠTJAN SAGADIN
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Boštjan Sagadin

V proizvodnji drogob obravnavamo zemeljski plin kot glavni energent. Seveda so pomembni tudi drugi energenti, vendar jih trošimo v relativno manjšem obsegu.

Zemeljski plin se pri nas uporablja predvsem v livarniških pečeh kot energent za pretaljevanje aluminija ter pri pripravi taline, pa tudi pri toplotni obdelavi oziroma homogenizaciji drogob. Pri pretaljevanju in pripravi taline znaša poraba zemeljskega plina kar 75 odstotkov od njegove skupne porabe, preostalih 25 odstotkov pa se porabi pri toplotni obdelavi oziroma homogenizaciji drogob.

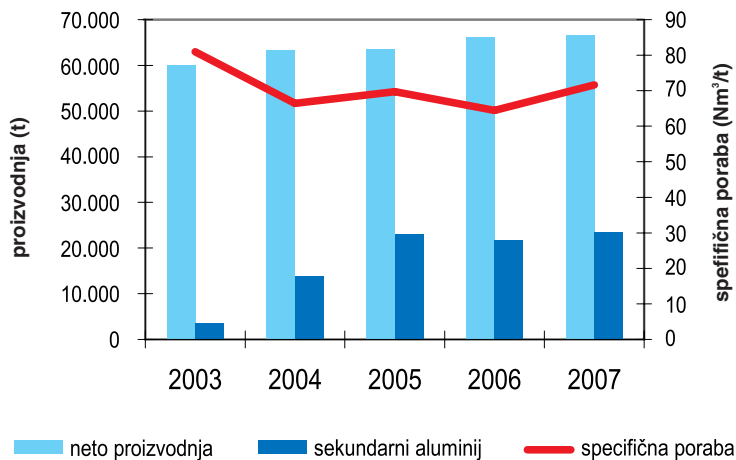
S strategijo pretaljevanja sekundarnega aluminija se je pojavila tudi potreba po opremi, brez katere tega cilja ni mogoče doseči. To nas je vodilo do peči za pretaljevanje, ki za gorivo potrebujejo zemeljski plin. Vsekakor je ena izmed glavnih karakteristik delovanja naprave poraba zemeljskega plina na enoto proizvoda. O opremi oziroma gorilniških sistemih bi lahko

zapisali veliko, vendar bi omenil samo nekaj osnovnih stvari. Dvokomorna talilna peč S6, v kateri se pretali glavna trdnega vložka, je opremljena z regenerativnim gorilniškim sistemom. Enak sistem imajo tudi druge talilne peči, ki za gorivo uporabljajo zemeljski plin. Kaj pravzaprav pomeni regenerativni gorilniški sistem? Regeneratorji so v osnovi toplotni menjalniki, pri katerih se izkorišča toplotna energija zgorevni plinov za segrevanje svežega zraka pri gorenju. Dosežeta se dva glavna učinka: zgorevni plini se v regeneratorju ohladijo in svojo toplotno energijo posredno oddajo svežemu zraku, ki se segreje. Tako segret sveži zrak nato vodimo na gorilnike, kjer je zaradi višje temperature izkoristek zemeljskega plina bistveno večji, poraba pa posledično manjša.

Vse peči so procesno vodene, kar nam omogoča nenehno spremljanje in analiziranje vseh potrebnih podatkov v zvezi z gorenjem, spremljamo pa lahko tudi porabo zemeljskega plina.

Kot je razvidno iz grafa, je poraba zemeljskega plina na enoto proizvoda v zadnjih petih letih na podobni ravni, in to kljub povečanju trdnega vložka oziroma sekundarnega aluminija v proizvodnji. Vse to priča, da se kljub povečanju potrebe po energiji za pretaljevanje količina energije ni bistveno spremenila, kar kaže na racionalnejšo rabo. Vsekakor je treba omeniti tudi, da so vse naše naprave v skladu s strogimi evropskimi smernicami v smislu porabe zemeljskega plina pri opravljanju naše dejavnosti. Te naprave sodijo v skupino naprav, ki so v omenjenih evropskih smernicah

Razmerje specifične porabe plina glede na proizvodnjo

navedene kot najboljša razpoložljiva tehnika tudi na področju porabe zemeljskega plina na enoto proizvoda. Kako pa z zemeljskim plinom v prihodnje? Vsekakor se vsi zavedamo, da

je vsaka vrsta energije zelo pomembna in dragocena ter da se moramo nenehno truditi za povečevanje izkoristkov in njeno racionalno rabo. Čaka nas torej zahtevna naloga!

ANODE

Okolju relativno prijazno gorivo

MAG. AVGUST ŠIBILA
FOTO: SRDAN MOHORIC

V primerjavi s premogom ali nafto vsebuje zemeljski plin zanemarljivo nizke vrednosti žvepla. Prašnih delcev (saj in pepela) pri izgorevanju praktično ni. Ob pravilni nastavitvi plinskih gorilnikov sta edina stranska produkta, ki nastajata v procesu izgorevanja, ogljikov dioksid in voda.

Naša delovna enota se s 30 odstotki celotne porabe uvršča med večje porabnike zemeljskega plina v Talumu. Plin se v proizvodnem procesu uporablja kot gorivo v različne namene, in sicer:

- za kurjenje kalcinacijske peči za pečenje anod,
- za predgrevanje lukenj na anodah pred zalivanjem,
- za sušenje čepov po grafitiranju,
- za sušenje elektroindukcijskih peči in livnih loncev,
- za predgrevanje katodnih kompletov pred zalivanjem s sivo litino in
- za lokalno ogrevanje posameznih delovnih mest (plinska sevala).

Zanesljiva oskrba s plinom je za našo delovno enoto ključnega pomena, še posebej za vzdrževanje procesa pe-

Avgust Šibila

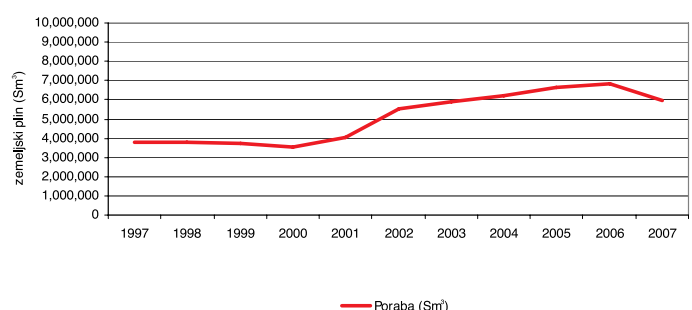
čenja na komorni kalcinacijski peči, ki predstavlja v proizvodnem procesu z energijskega vidika najintenzivnejšo fazo. Izpad oskrbe z zemeljskim plinom lahko sicer kratkoročno nado-

mestimo z utekočinjenim naftnim plinom, ki ga skladiščimo v neposredni bližini proizvodnih objektov (kapaciteta skladišča 260 Sm³). Popolni izpad oskrbe s plinom bi namreč pomenil zaustavitev kurjenja peči, kar bi kratkoročno imelo negativen učinek na kapaciteto, dolgoročno pa bi pomenilo skrajšanje življenjske dobe obzida-

Poraba zemeljskega plina v DE Anode v obdobju 1997–2007

Poraba zemeljskega plina je bila v preteklem obdobju skladna s količinsko proizvodnjo pečenih anod. Povišanje porabe leta 2002 je bilo posledica dograditve elektrolize C. Na porabo plina sicer vplivajo številni dejavniki, kot so zrakotesnost, poraba zasipnega koksa, vsebnost smole v zelenih anodah, tehnološki parametri pečenja

Poraba zemeljskega plina v DE Anode (1997 – 2007)

(končna temperatura, čas zadrževanja), temperatura okolice itd.

V prikazanem obdobju smo s prekinitvijo faze sušenja koksa (zagotavljanje nizke vsebnosti vlage ob dobavi s strani dobaviteljev) in z izboljšanjem recikliranja katrana, ki se v fazi pečenja izloča v elektrofiltrih (akumulacija v rezervoarju in ponovno kurjenje s pomočjo posebne kurilne rampe) dosegli pomembne energijske prihranke. Uporabljena tehnologija pečenja anod v Talumu je po celotnem energijskem izkoristku enakovredna najnovejšim tehnologijam, pri katerih gre sicer razvoj v smeri odprte komore (brez pokrova).

Osnova za številne izboljšave v proizvodnji anod je racionalizacija, pa ne samo porabe zemeljskega plina, temveč tudi drugih energijskih virov, ki jih uporabljamo v proizvodnem procesu (električna energija in komprimirani zrak). Gospodarno obvladovanje procesov smo postavili v središče naših prizadevanj, v prihodnosti s poudarkom na regeneraciji sekundarnih energijskih virov ("odpadna" toplota) tam, kjer bo to smiselno.

Seveda pri teh prizadevanjih ne smemo zanemariti dejstva, da zahteva raba plina v proizvodnem procesu izjemno odgovorno in strokovno delo vseh udeležencev (operaterjev, vzdrževalcev). Vse naprave so vključene v

Kalcinacijska peč

sistem periodičnih vizualnih kontrol in preventivnega vzdrževanja, vsi zaposleni pa preverjajo in dopolnjujejo

svoje znanje na rednih periodičnih izobraževanjih.x

ENERGIJA

Aluminijska industrija ostaja v nevarnosti na področju trgovanja z emisijami

MAG. ALEKSANDRA MURKS
FOTO: SRDAN MOHORIC

Evropska komisija je 23. januarja 2008 v sklopu energetske-podnebnega svežnja predstavila predlog revidirane direktive 2003/87/EC o trgovanju z emisijami toplogrednih plinov (TGP) za države članice Evropske unije. Najpomembnejša sprememba za aluminijsko industrijo in s tem tudi za Talum je vključitev celotne proizvodnje primarnega in sekundarnega aluminija. Doslej je bil namreč Talum vključen v shemo EU o trgovanju z emisijami TGP samo na osnovi porabe zemeljskega plina. To pomeni, da je bila elektroliza iz trgovalne sheme v celoti izključena. Z letom 2013 pa naj bi bili v trgovanje z emisijami vključeni vsi proizvodni procesi s pripadajočimi proizvedenimi emisijami TGP. Vključitev celotne proizvodnje aluminija v Talumu od leta 2013 naprej bi lahko ogrozila uspešnost prihodnjega poslovanja naše družbe. Tveganje se lahko znatno zniža v primeru ustrezne kompenzacije stroškov CO₂ s ceno

električne energije. Evropska aluminijska industrija je do danes zmanjšala emisije PFC za 83 odstotkov od leta 1990 in s tem veliko pripomogla k obvladovanju podnebnih sprememb, predvsem zaradi pozitivnih uporabnih lastnosti, ki jih aluminij premore in zaradi katerih velja resnično za kovino prihodnosti. Aluminij je svetovni proizvod, katerega cena se oblikuje na svetovni ravni, in sicer na Londonski borzi kovin (angl. London Metal Exchange, LME). Če se proizvodni stroški zaradi izvajanja trgovalne sheme povečajo, se ne morejo prenesti na kupca, saj bi se kupci odločili kupiti proizvode iz aluminija drugod ali bi jih uvozili. Analize kažejo, da ne bi bila zadostna niti brezplačna dodelitev emisijskih kuponov za neposredne emisije, saj so posredne emisije lahko tudi do šestkrat višje od neposrednih emisij.

Evropska komisija naj bi preučila možnosti, kako zaščititi evropsko in-

dustrijo (in s tem seveda tudi aluminijsko), da ne bi izgubila konkurenčnih prednosti na svetovni ravni. Najbolj nas skrbi, da bi evropsko aluminijsko industrijo prizadela nepravilna konkurenca brez podobnih zahtev za aluminijsko industrijo zunaj področja EU. Naloga Evropske komisije je, da zelo jasno definira in razvrsti energetske intenzivne industrije ter za ta občutljiva področja določi nova pravila. Možni spremembi za aluminijsko industrijo sta:

- 100-odstotna brezplačna dodelitev emisijskih kuponov za neposredne emisije;
- za posredne emisije naj bi se specificiral kompenzacijski mehanizem za prenos stroškov CO₂; mehanizem naj bi ponudil finančno pomoč na osnovi subvencioniranja cene električne energije.

Nemški Focus je poročal, da bodo za industrijo jekla, aluminija, kemikalij in podobne energetske intenzivne industrije vsaj za določen čas emisijski kuponi res brezplačni, saj bi sicer nemško gospodarstvo utrpelo veliko finančno izgubo. Da bi dosegli cilje novega energetske-podnebnega svežnja, bi morale druge industrije ali celo drugi sektorji, ki ne bodo tako prizadeti, prevzeti večje breme. Nekateri klimatologi in tudi industrija opažajo, da so pri oblikovanju posameznih elementov celotnega svežnja ponovno žal dobili prednost energetske elementi in ne podnebne spremembe, povezane z vsemi drugimi področji (industrija, gospodinjstva, promet itd.). Evropa

Mag. Aleksandra Murks

reciklira več aluminija kot katera druga regija v svetu. Recikliranje aluminija povzroči manjše emisije za približno 95 odstotkov. Zato naj bi Evropa prepoznala glavno vlogo recikliranja aluminija s pozitivnimi spodbudami za nadaljnjo rast ter ne bi nalagala dodatnega finančnega in administrativnega bremena sektorju, ki igra eno izmed pomembnejših vlog pri izvajanju izboljšav v naravnem okolju.

Upam, da bo Evropsko združenje za kovine dovolj močno in vztrajno, da bo doseglo pozitivne učinke za aluminijsko industrijo in za Talum ter da od leta 2013 poslovanje naše družbe ne bo ogroženo zaradi nespametnih odločitev. Upam tudi, da bosta proizvodnja in predelava aluminija obdržali glavno vlogo v našem vsakdanjem delovanju. V interesu vseh evropskih državljanov je, da se delovna mesta in industrije ne bi množično začeli seliti na področja zunaj Evrope.x

---

INTERVJU

Pogovarjali smo se z
mag. Boštjanom Koroščem

Pripravljeni na vse izzive

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

V pogovoru z vodjo DE Energetika mag. Boštjanom Koroščem vas želimo podrobneje seznaniti z njim samim, z osnovnimi dejavnostmi te enote, ki šteje 32 zaposlenih, s ključnimi vzroki za njihov uspeh ter s pogledom v prihodnost glede oskrbe in porabe energije.

Mnogi se spomnimo tvojega očeta, ki je bil znan po svoji vztrajnosti, resnosti, temeljitosti ... Njegova življenjska pot v Talumu je bila zelo plodna, zdi se, da tega danes ni možno ponoviti. Če dovoliš, bi vprašal, ali v sebi najdeš podobne lastnosti.

K opisu njegovih lastnosti moram dodati še garanje od jutra do večera, tako v službi kot doma, pri sorodnikih in prijateljih.

Sicer pa imam očeta v lepem spominu in se ga zelo pogosto spominjam, zlasti ko se najdem pred kakšno težko odločitvijo ali neprijetno nalogo. Poskušam se spomniti njegovega načina razmišljanja in dela, načina reševanja težav in spopadanja z izzivi, kar poskušam v čim večji meri uporabiti tudi pri svojem delu. Ugotavljam, da mi kar dobro uspeva, seveda pa še ne tako dobro, kot bi si sam želel. Žal ni bilo priložnosti, da bi mi oče pomagal v začetku delovne kariere. Za razliko od njega si želim najti več časa tudi za sprostitve. No ja, pa tudi resnosti se ne oklepam ves čas, tako da mi včasih »potegne« tudi na otročje. Še sreča.

Vendar si v službi relativno hitro napredoval, magistriral in ustvaril družino. Koliko so k temu prispevali ambicija, dober načrt, sreča ...?

Odkar sem prišel v Talum, sem si želel dinamike, spoznavati nova področja dela, poskusiti uresničiti svoje zamisli in pokazati, česa sem sposoben in kaj vse znam. No ja, pri slednjem sem si moral priznati, da bo treba po fakulteti stopiti na realna tla in se začeti »zares« učiti. Praksa, v kateri je treba teoretična znanja izkoristiti, pa je vse

»Prepričan sem, da sem v službi napredoval zaradi nenehnega truda in zavzetega dela ter pripravljenosti na sodelovanje z vsemi zaposlenimi v podjetju in zunaj njega.«

prej kot preprosta zadeva, zato se pravo učenje z redno zaposlitvijo šele začne.

Po dveh letih zaposlitve sem spoznal, da če želim slediti svojim ciljem in ambicijam, si moram poleg znanj iz močnostne elektrotehnike pridobiti še znanja s področja ekonomskih znanosti. Tako sem dokončal še magistrski študij s področja politike organizacije in strateškega managementa.

Prepričan sem, da sem v službi napredoval zaradi nenehnega truda in zavzetega dela ter pripravljenosti na sodelovanje z vsemi zaposlenimi v podjetju in zunaj njega. Seveda pa je k temu pomagal še kanček sreče.

Kako sta potekala tvoje otroštvo in šolanje? Si morda že od malega načrtoval nekatere svoje cilje?

He, he, bolj ali manj sami lepi spomini! Moje otroštvo in šolanje, vsaj v

osnovni in srednji šoli, sodita v tipično zgodbo pionirčka in najstnika v času socializma, ko ni bilo pomanjkanja, zasvojenosti z računalniki in mamili. Imel sem pisano in srečno otroštvo z mnogo prijatelji, ki smo se cele dneve in večere potikali s kolesi in mopedi po soseski, se igrali verjetno že izumrle igre (hulahup, gumitvist, ravbarje in žandarje ...) in naredili tudi marsikatero neumnost. V teh letih mi je mama vzbudila ljubezen do gora in narave, oče do tehnike in dela, sovrstniki pa do bencina in ceste.

V šoli mi je šlo dobro od rok, zato za učenje nisem porabil dosti časa – tako ga je ostalo več za »moje« stvari. Ko pa sem prvič pošteno »zakoličil«, kar je bilo kot strela z jasnega, sem vzel zadeve bolj resno in odgovorno ter si takrat obljubil, da je bilo to zadnjič, da me je nekaj tako močno presenetilo. Od takrat poskušam gledati »čez ovinek« ter iskati stvari, ki bi me utegnile vreči s tira, in jih obrniti v svoj prid.

Ne spomnim se, da bi si v rani mladosti zastavil kak visokoleteči cilj, je pa res, da se že od nekdaj rad zatekam v svoj sanjski svet, kjer sem si postavil ogromno ciljev, ponavadi »sanjskih«.

Ali je tudi proizvodnja aluminija prišla v tvoje življenje iz sanj?

Verjetno, saj se mi je tovarna zdela ogromna. Oče me je že kot dečka dostikrat peljal v službo, kjer sem si ogledoval ta čudežni svet in spoznal njegove takratne sodelavce. V srednji šoli in kasneje sem prejemal kadrovske študentske stipendije, zato sem vsaj dvakrat letno opravljal prakso ali počitniško delo v podjetju, največkrat

v elektrodavnici, v kateri je bilo takrat zaposlenih okoli 80 delavcev. Kasneje sem v podjetju opravil še pripravništvo in tako dodobra spoznal podjetje in njegove posebnosti.

Prvič si bil na resnih preizkušnjah, ko ti je bilo pri 27 letih zaupano vodenje OE Elektrovzdrževanje. Kako ocenjuješ to obdobje?

Po letu in pol, odkar sem končal pripravništvo v Energetiki in bil premeščen v Elektrovzdrževanje kot tehnolog za visokonapetostne naprave, sem dobil možnost izkazati se kot vodja OE, kar je bilo zame veliko presežek in istočasno priložnost, ki sem jo z veseljem sprejel. Začetki so bili zame zelo turbulentni, saj sem se prvič srečal z vlogo vodje enote, in to kot najmlajši. Takrat nas je bilo okoli

»Ob tem se iskreno zahvaljujem vsem sodelujočim, ki so dobesedno »trgali« po dolgem in povprek, saj brez njihovega požrtvovalnega dela ne bi bilo odličnih rezultatov.«

30 sodelavcev. Pri svojem delu sem poskušal uvajati nekatere nove in drugačne pristope k delu, pri čemer sem tu in tam naletel tudi na pomisleke sodelavcev in tako kmalu ugotovil, da je mogoče cilje doseči le s konstruktivnim sodelovanjem celotnega kolektiva in vseh tistih zunaj njega, s katerimi sodeluješ. V vsem času v Elektro vzdrževanju mi je – kot mentor in mnogokrat še veliko več – ob strani stal takratni vodja DE Vzdrževanje Stanko Horvat, ki je prava zakladnica znanja in izkušenj. Prvi trenutek, ko sem začel voditi OE, mi je dejal, da ne bom nikoli mogel zadovoljiti pričakovanj vseh sodelavcev in da bo zmeraj kdo odkrito ali prikrito nezadovoljen. In imel je prav. Ima prav.

V elektro vzdrževanju sem imel priložnost delati z izjemnimi strokovnjaki in zelo korektnimi sodelavci, zato se jim ob tej priložnosti še enkrat zahvaljujem za odlično sodelovanje, ki se ga veselim tudi v prihodnje.

Vodenje DE Energetika si prevzel novembra 2005 in lani ste bili med najboljšimi v Talumu, kar zadeva organizacijsko klimo. Koliko sta k temu pripomogli že tradicionalni disciplina in urejenost, ki ju zahteva tudi narava dela v energetiki, in koliko učinkovit pristop?

DE Energetika je bila ustanovljena leta 1992, ko je bila pod vodenjem Hermana Škrinjarja zbrana skupina strokovnjakov, katerih naloga je bilo obvladovanje vseh energentov in meril v podjetju. Že od vsega začetka so bili temelji DE trdni in zdravi, zelo dobra je bila tudi organizacijska klima v enoti, zato je bil moj začetek relativno lahek. Iz DE Vzdrževanje sem s seboj prinesel svoje dotedanje izkušnje s področja vodenja, ki sem jih lahko s pomočjo novih sodelavcev hitro vključil v delo na novem področju. Povsem normalno pa je, da sem s seboj prinesel tudi nekaj novih pogledov na področje dela – konec koncev je to tudi eno glavnih pričakovanih vsake kadrovske spremembe.

Po zaslugi vseh zaposlenih v DE lahko trdim, da smo zelo homogena delovna skupina in kot takšni s skupnimi močmi pripravljeni na vse izzive, s katerimi se srečujemo in ki nas še čakajo.

Tvoj odnos do dela in ljudi se kaže tudi v tem, da redno pišeš o dogodkih v Aluminiju. Aprila 2006 si omenjal pripravo novega standarda na področju obvladovanja energije. Ali je ta standard v smislu racionalne in učinkovite rabe energije v Sloveniji zaživel?

Glede obveščanja notranjega in zunanjega okolja podjetja v internem časopisu Aluminij sem mnenja, da ga še vse premalo izkoriščamo. Talum je namreč izjemno kompleksen sistem z mnogimi posebnostmi in zanimivostmi, ki jih je treba predstavljati vsem zaposlenim. Tudi tako je mogoče pozitivno vplivati na organizacijsko kulturo, predvsem pa na pripadnost zaposlenih podjetju, ki postaja v dinamičnem tržnem gospodarstvu vedno večji kapital podjetja.

Ideja o mednarodnem energetskega standardu (ISO ...) je stara že nekaj let, tudi v Sloveniji, in je v nekaterih zahodnoevropskih državah že dobro vpeljana. Gre za logiko, ki je identična logiki standarda o ravnanju z okoljem ter standarda o varnosti in zdravju pri delu. Po mojih informacijah je standard še vedno v fazi »uskaljevanja« in »dogovorov«, kaj pa se z njim dogaja v resnici, pa je širši strokovni javnosti nepoznano. Žal.

Za leto 2006 si povedal, da je bilo bolj burno kot katero drugo doslej. Pri tem si naštel popravilo transformatorja 9, rekonstrukcijo transformatorskih postaj v Kotlarni in v Anodah, avtomatizacijo dizelskih agregatov, sanacijo hrupa transformatorjev za halo C, izgradnjo nove transformatorske postaje v DE Gnetne zlitine, obnovo stavbe Energetike, izgradnjo nadzornih sistemov transformatorskih postaj, sanacijo toplotnih podpostaj. Je temu še kaj dodati?

Ja, da je bil to le uvod v izjemno obširen investicijski cikel v DE Energetika, ki smo ga nadaljevali lani in mu tudi letos še ni videti konca, tako na področju elektroenergetike, strojne energetike kot tudi na področju obvladovanja meril. S sodelavci ugotavljamo, da sta bili pretekli dve leti resnično plodni, kar se tiče projektov, saj smo jih realizirali toliko, kot bi jih v normalnih razmerah v štirih letih. Ob

tem se iskreno zahvaljujem vsem sodelujočim, ki so dobesedno »trgali« po dolgem in povprek, saj brez njihovega požrtvovalnega dela ne bi bilo odličnih rezultatov. In veste, kaj? Niti približno nam še ni zmanjkalo volje in energije, zato z istim tempom drvimo tudi v letu 2008.

Za tvojim hrbtom na steni vidim opisane številne nove naloge. Katere med njimi so najpomembnejše?

Natančno 14 novih projektov smo začeli, zato jih imam stalno pred očmi. Teško bi izpostavil najpomembnejšega, saj so čisto vsi po vrsti namenjeni enemu in edinemu cilju – zagotavljanju največje tehnično možne razpoložljivosti energentov za vse porabnike in hkrati čim bolj racionalnem ravnanju z energijo. In natančno to je bistveni del poslanstva DE Energetika v Talumu.

Značilna je tvoja zagnanost: »Že danes se veselim jutrišnjih dni, ko bomo lahko ponovno skupaj stopili stopničko višje.« si napovedal za leto 2007. Ali si pri tem imel v mislih ljudi?

Res je. Nobena najsodobnejša tehnologija nam ne pomaga prav nič, če nimamo za njeno upravljanje prav tako vrhunskih sodelavcev, ki so sposobni obvladovati, vzdrževati in dalje razvijati tehnologije vgrajenih naprav in sistemov. V preteklih letih smo se zaposleni v DE Energetika izjemno intenzivno izobraževali in usposabljali, tako na področjih funkcionalnih usposabljanj kakor tudi na področjih primarnih znanj. Poleg tega na obsto-

ječih delovnih mestih postavljamo nove, višje zahteve po doseženi izobrazbi zaposlenih, s čimer zagotavljamo tudi za prihodnost optimalno obvladovanje naprav in sistemov, za katere smo zadolženi. In le tako lahko zagotovimo, da bomo vsi skupaj stopničko višje v smeri doseganja ciljev DE in podjetja kot celote.

Povedal si tudi, da je leto minilo kot blisk, da ste morda zaradi teh aktivnostih pozabili na sprostitve in zabavo, vendar je prevladalo zadovoljstvo, da ste funkcijo energetike popeljali na višjo raven. Kaj pomeni višja raven?

To pomeni, da smo posodobili skoraj vse energetske naprave, ko so bile še iz let začetka proizvodnje glinice in aluminija v Kidričevem, torej stare krepko prek 50 let, in da smo opremili že skoraj vso energetskega infrastrukturo z najnovejšimi tehnologijami – avtomatiziranim delovanjem, daljinskim nadzorom in krmiljenjem ..., kar bomo nadaljevali tudi v prihodnje.

Res je, da nam je prevečkrat zmanjkalo časa za »hladno pivo« po koncu delovnega dne, so pa bili tisti redki trenutki toliko lepši in bodo ostali v lepem spominu. O ja, znamo se tudi počistiti zabavati in sprostiti!

Tudi druge DE in službe si vabil k sodelovanju pri izboljšavi energetske učinkovitosti na različnih področjih dela v Talumu. »Energijska je tudi v nas samih, uporabimo jo in usmerimo drug k drugemu ...« si poudaril. Ali je ta tvoja gradnja mostov uspela?

Še zmeraj sem istega mnenja in prepričanja, ugotavljam pa, da so »energetski mostovi« še daleč od dokončanja. No ja, to niti ni tako slabo, saj je najpomembneje, da se vedno bolj zavedamo pomembnosti energijske učinkovitosti na vseh področjih in pri vseh korakih našega življenja in dela. Cilji doseganja čim večje energijske učinkovitosti so stalna naloga v vseh delovnih okoljih, morda nam manjka le še nekaj dobre volje, da se začnemo skupaj in poenoteno ukvarjati s to problematiko. Če vzamem za primerjavo naša zasebna življenja, kjer postajamo vsi izjemno racionalni porabniki različnih vrst energentov, lahko upravičeno pričakujem, da bomo prej ali slej to zavedanje prenesli tudi v svoja delovna okolja. Prvi pogoj za to je vzpostavljanje odprtih dialogov in možnosti za komuniciranje, kar nam že sedaj lepo uspeva, nato pa znanja in izkušnje le še v čim večji meri vključiti v naš vsakdan znotraj tovarniške ograje. In takrat bomo varno hodili po mostovih, ki jih skupaj gradimo.

Zavzel si se za cilje poslovne odličnosti, ki si jih prepoznal v zagotavljanju najvišje možne razpoložljivosti energentov, merjenju porabe in poročanju o porabi odgovornim osebam, obvladovanju meril ter izvajanju ukrepov za učinkovitejšo uporabo energentov. Zelo ambiciozno. Ali je tudi uresničljivo?

Prav gotovo, saj je ravno to vodilo vseh naših projektov in aktivnosti v preteklosti, sedanjosti in bo tudi v prihodnosti. Kot že rečeno, pa to ni samo

naša odgovornost, pač pa odgovornost vseh zaposlenih – konec koncev čisto vsi delamo za isto tono aluminija, ki so nam jo kupci pripravljene plačati z denarjem, brez katerega ne bi bilo našega obstoja in razvoja.

Če naj ravnamo porabniki z energenti čim bolj racionalno, je treba najprej vedeti, katere energente porabimo, koliko in kje ter kakšni so pretekli in pričakovani prihodnji trendi porabe. Projekt »poslovne odličnosti« z vidika racionalne rabe energentov še zdaleč ni končan, saj moramo poskrbeti še za sprotni (*on line*) dostop porabnikov do podatkov o porabi energentov na svojih porabnikih, nato pa celoten sistem s pomočjo porabnikov še izpiliti. Gre za sicer obširen, vendar rešljiv projekt, ki ga bomo realizirali letos.

Ali lahko na kratko pojasniš nadzorni sistem za distribucijo električne energije?

Sistem za nadzor distribucije električne energije je sestavljen iz mreže med seboj povezanih transformatorskih postaj internega 10 kV omrežja, kjer je vsak porabnik, vsak dovod in odvod iz postaje nadzorovan s svojim digitalnim zaščitnim relejem, nad njihovim delovanjem pa imamo nadzor s tehnološkega računalnika komandne sobe Stikalnice. Bistvo sistema je, da v vsakem trenutku vidimo konfiguracijo odklopnikov, ločilnikov in status posameznih porabnikov, tako da lahko v vsakem trenutku zagotavljamo napajanje vsakega porabnika iz dveh smeri, s čemer je zagotovljena največja možna razpoložljivost dobave električne energije. Druga velika prednost sistema je, da v primeru okvare v trans-

formatorskih postajah takoj vemo, kje se je napaka zgodila, tako da lahko v najkrajšem možnem času organiziramo odpravo okvare in vzpostavimo normalnih obratovalnih razmer. Gre za zapleten in razvejan sistem, ki je nepogrešljiv pripomoček našega sodobnega sistema za obvladovanje distribucije električne energije.

Talum in energetski sistem Slovenije.

Z vidika energetskega področja ima Talum v slovenskem prostoru izjemen pomen, predvsem na področju elektroenergetike, saj predstavlja s svojim čistim pasovnim odjemom ključni gradnik slovenskega elektroenergetskega sistema. Naša sposobnost takojšnje sprostitev 130 MW električne energije predstavlja t. i. neuradno terciarno in minutno rezervo, ki je v primeru nevarnosti razpada elektroenergetskega sistema prva rešilna bilka za ohranitev sistema, saj lahko prvi uradni agregat sprostimo podobno moč šele po 15 minutah, ko je lahko že prepozno. Posledic razpada sistema pa verjetno ni treba posebej opisovati. Drugi zelo pomemben vpliv Talumovega pasovnega odjema pa je, da v času zmanjšane porabe električne energije v Sloveniji (ponoči, konec tedna in ob praznikih) ni treba dodatno reducirati proizvodnje v termoelektrarnah, zaradi česar te obratujejo z višjim izkoristkom in posledično nižjimi proizvodnimi stroški, s čemer Talum neposredno vpliva na nižjo ceno električne energije v Sloveniji, kot bi bila sicer.

»Sistem za nadzor distribucije električne energije je sestavljen iz mreže med seboj povezanih transformatorskih postaj internega 10 kV omrežja, kjer je vsak porabnik, vsak dovod in odvod iz postaje nadzorovan s svojim digitalnim zaščitnim relejem, nad njihovim delovanjem pa imamo nadzor s tehnološkega računalnika komandne sobe Stikalnice.«

Priče smo podražitvi nafte, električne energije, plina, surovin in nenazadnje tudi hrane. Tako je energija, kot sam praviš, »postala še bolj vroča tema kot doslej in vedno bolj vpliva na vse ravni našega življenja.« Halo B smo izklopili. Kakšna prilagajanja, racionalizacije ali druge ukrepe je še možno pričakovati v Talumu?

Tako velikega zmanjšanja porabe energije, kot smo jo dosegli v Talumu z zaustavitvijo elektrolize B, seveda v bližnji prihodnosti ni več pričakovati. Področji, ki imata še precejšnje rezerve z vidika racionalizacije, sta sistem ogrevanja ter sistem priprave tehnoloških voda iz zaprtih hladilnih sistemov. Na prvem področju tečejo aktivnosti pri izrabi virov odpadne toplote iz tehnologij livarniško-predelovalnih enot, kar je neposredno povezano z zmanjšanjem porabe zemeljskega plina, na drugem področju pa na optimiranju sekundarnih hladilnih sistemov (hlajenje livarniških linij), doziranje kemikalij ter izločitve biocidov v fazah kemične priprave tehnoloških hladilnih voda, kar je neposredno povezano z zmanjšanjem porabe električne energije in manjšimi količinami načrpane surove vode iz črpališča. Ne smemo pozabiti še na projekt proizvodnje toplotne energije iz lesne biomase, pri katerem sodelujemo in ki bo zaživel predvidoma spomladi letos, kar tudi predstavlja velik prihranek pri porabi energentov.

O oskrbi z električno energijo in evropskem energetskem trgu nas je predsednik podrobno seznanil v praznični številki. Kako sam ocenjuješ ta razmerja glede na to, da s predsednikom tesno sodelujeta?

Električna energija je ena izmed strateških surovin Taluma, zato jo je tako treba tudi obravnavati. S predsednikom Uprave pogosto govoriva o tej temi, pri čemer sam prispevam potrebne informacije z operativne ravni obvladovanja te surovine, ki verjetno pomagajo pri njegovih odločitvah in ki vodijo k drugim aktivnostim za zagotavljanje dovolj kakovostne energije za naše potrebe. Tega statusa električna energija nima le nekaj zadnjih nekaj let, pač pa že ves čas poslovanja podjetja. Razlika je danes le v tem, da

električne energije v Evropi primanjkuje, da so cene neupravičeno znorele in da imamo v Sloveniji trenutno najvišje cene energije daleč naokoli. Razlogov za to je veliko, od vertikalne integracije proizvajalcev, distributerjev in trgovcev z električno energijo, neupravičenega vključevanja stroškov emisijskih kuponov CO₂ v ceno električne energije, »gneče« na interkonekcijskih daljnovodnih povezavah na mejah med državami, do zaustavitve nekaterih zastarelih proizvodnih enot na jugovzhodu EU ter nenazadnje do pospešenega gospodarskega razvoja novih članic EU.

»Področji, ki imata še precejšnje rezerve z vidika racionalizacije, sta sistem ogrevanja ter sistem priprave tehnoloških voda iz zaprtih hladilnih sistemov.«

Kako gledaš na ravnanje EU glede energetske-podnebnih ukrepov?

Vsi pr vrsti ugotavljamo, da se je v zadnjih letih začelo z našim podnebjem dogajati nekaj neželenega: temperature se vztrajno dvigajo, napovedi za prihodnost so zelo črnogledne, za vse navedene globalne spremembe pa bi naj bila v največji meri kriva sektor energetike oziroma primarne proizvodnje električne energije iz fosilnih goriv ter primarna industrija. Še večji krivec za to je lahko sektor prometa, ki pa ostaja zaenkrat pri oblikovalcih politik še v »drugi ligi«.

Drugi energetski paket EU, ki ga je sprejela tudi Slovenija, zahteva povečanje učinkovitosti porabe energentov, zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov ter povečanje deleža proizvodnje energije iz obnovljivih virov. Za Slovenijo celo velja, da naj bi do leta 2020 povečala delež proizvedene električne energije iz obnovljivih virov na 25 odstotkov glede na sedanjo celotno proizvodnjo v državi. V izgradnji je sicer nekaj dodatnih proizvodnih kapacitet izrabe rek (spodnja Sava, črpalni elektrarni Avče in Kozjak), v pripravi pa so tudi analize izvedljivosti energijske izrabe Mure, projekti postavitve vetrnih elektrarn na Volovji rebri ter vzpodbujanje postavitve solarnih elektrarn. Verjetno pa nimamo dovolj obnovljivih virov, ki bi jih lahko učinkovito uporabili, da bi dosegli postavljeni cilj. Ena od možnih rešitev je povečanje vzpodbud za proizvodnjo električne energije s pomočjo sonca, kot kažejo nekateri zgledni primeri iz Evrope.

Tvoj sodelavec Milan Tkalcic je izrazil strah, da bomo ljudje porabili vse energetske vire in da se bo treba odpovedati marsikateremu ugodju. Drži?

Povsem se strinjam z Milanovim mnenjem, saj se ne gre slepiti, da so obstoječi viri fosilnih goriv neizčrpen vir. Res so rezerve še precejšnje in bodo preživele nas in še kakšno generacijo za nami, se pa je treba zavedati, da je za njihovo izkoriščanje treba uporabljati vedno zahtevnejšo tehnologijo, kar pomeni zgolj in samo pritisk na dvig cen. Še ne tako dolgo nazaj smo tarnali, kaj bo, ko bo stal sodček nafte 20 dolarjev, danes pa je že več kot 100 dolarjev, pa še vedno vsi živimo in še vedno razpisavamo energente. To pomeni, da še vedno nismo dosegli tako visoke cene fosilnih goriv, da bi se splačalo posegati po alternativnih virih, kot so gorivne celice, sončna energija, energija zemlje ... Omeniti velja, da vendarle obstajajo še nekateri drugi, praktično neizčrpani viri energiji, na primer energija plime in oseke (bibavica), geotermalna energija, nuklearna energija in energija sonca. Samo za primer naj navedem, da bi vse slovenske potrebe po električni energiji zadovoljili s

proizvodnjo solarne električne energije na površini 10 krat 10 kilometrov, in to ob sedanji tehnologiji. Menim, da prehod na nove vire energije ne bo pomenil odpovedovanja ugodju, saj je stremenje po ugodju eden osnovnih motivov razvoja človeštva, vsaj v »razvitem« delu sveta, čakajo nas le nekoliko drugačne oblike ugodja.

Ali nas lahko reši jedrska energija?
Srednjeročno in dolgoročno nas lahko reši le jedrska energija (fuzija in fizija), dolgoročno pa se ji bo pridružilo še izkoriščanje sončne energije. Drugi viri bodo v bistveno manjšem obsegu, če ne celo zanemarljivi. Kratkoročna rešitev je zemeljski plin, ki lahko premosti čas do novega obdobja jedrske energije.

Kaj je zate posebej pomembno pri vodenju tako kompleksnega procesa?

V procesu energetike je zame najbolj pomembno izogniti se poškodbam sodelavcev. Srečujemo se s področji dela, kjer je nevarnost za težke poškodbe izjemno velika. V mislih imam nevarnosti zaradi visoke napetosti, brizgov pare, eksplozije plina ali poškodb zaradi kemikalij. Navedene nevarnosti nas silijo v neprestano izobraževanje in usposabljanje ter delati tako, da bi se zmanjševale potencialne nevarnosti. Ne glede na ves trud, ki ga vlagamo v preventivo, pa se tu in tam zgodi tudi kakšna poškodba ali nesreča, vendar na srečo še nobena ni bila usodna. Zavedam se, da sem kot vodja odgovoren za varnost vseh zaposlenih v enoti, vendar smo za svojo varnost v prvi vrsti najprej odgovorni sami.

Kaj pa z vidika dela in poslovanja?
Pomemben vidik našega dela je spoštovanje tehnologije, kar je neposredno povezano s poslovanjem podjetja. Gre predvsem za odgovornost za brezhibno napajanje elektrolize C z električno energijo. Vsem v Talumu je znano, da je elektroliza lahko brez napajanja največ eno uro. Ta čas pa je v primeru okvar tako zelo kratek, da zahteva izurjene in tehnično visoko strokovno podkovane zaposlene v Stikalnici, ki so v vsakem trenutku sposobni vzpostaviti ponovno obrato-

valno stanje naprav za elektrolizo. Zato so za Talum nepogrešljivi in verjamem, da bomo v dobri kondiciji tudi v prihodnje!

Koliko ti pomeni tradicija Taluma?
Talum je zame drugi dom in ga tako tudi jemljem ter spoštujem, svoj pogled na podjetje pa poskušam prenašati tudi na druge sodelavce. Lahko rečem, da spoštujem tradicijo podjetja in njegovo osnovno idejo ter da mi je v čast in ponos delati v eni najuspešnejših slovenskih družb.

Vemo za tvoj interes za potapljanje, motoroznanstvo, športni avto ... Kaj pa družina in drugo?

Moja oziroma naša družina šteje tri člane: ženo Lidijo, kokeršpanjela Barnija in mene. Otrok še nimava. Psi so moja ljubezen že od malih nog, saj smo imeli doma zmeraj vsaj enega psa. Psi so s svojo (samo)voljo dober poligon za trening vztrajnosti in potrpežljivosti. Ljubezen do psov sedaj deliva oba z Lidijo, tako da si ne znava več predstavljati življenja brez svojega kosmatinca in njegove dlake v stanovanju.

Del prostega časa namenjam različnim hobijem, glavni pa je že od osnovne šole naprej motociklizem ali, bolje rečeno, vse, kar je povezano z bencinom in cesto. Nadvse uživam, ko sem na cesti, pa naj bo to z motorjem ali avtom, zato pridno nabiram kilometre, kadarkoli mi to uspe. Glede prevoznih sredstev nisem pretirano izbirčen, samo da pelje! Kljub temu da sem na kolesih že od osnovne šole, pa me nikoli ni pritegnilo dirkanje, ne po cesti ne po dirkališčih, zato sem vesel, da sem jo kljub mnogim prevoženim kilometrom doslej odnesel brez omembe vredne nesreče.

Morda še kakšna želja?

Na tem področju pa imam še eno neizpolnjeno željo: priti do originalne neobnovljene Tomosove »dvojke« oziroma Colibrija VS 50 ali 01 z ročnimi prestavami na »balanci«, ki so jih izdelovali med letoma 1954 in 1959. Moped je v mojih očeh popolna klasika, zato ga želim restavrirati, žal pa mi ga do danes še ni uspelo najti. Če ima kdo kakšen namig, mu bom zelo hvaležen!x

Davčni pregledi in revizije potrjujejo pravilnost dela v Talumu

DANIJEL LAČEN

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Mar je res že konec leta? Pa res. Zdi se, da nam v Evropi in tudi z evri čas še hitreje teče. Predvsem evri zelo hitro letijo iz denarnice in upam, da niste med tistimi, ki vsak dan bolj nasedajo sladkim obljubam potrošništva ali pa so jim celo že nasedli in so v dneh pred novim letom, pustom, valentinovim veliko zapravljali. Česa vse si pretkani trgovci vseh vrst ne omislijo, da nam kot lastne ideje vsilijo misli o nujnosti takšnih in drugačnih nakupov! In večina ljudi naseda, celo posojila jemljejo za nakup stvari, ki jih večinoma praktično sploh ne potrebujejo.

Letošnji januar je bil spet zaznamovan s hitenjem, živčnostjo, predvsem zaradi kratkih rokov, ki sem si jih zastavil za izdelavo računovodskih izkazov za leto 2007, ter z odsotnostjo obeh mojih najozžjih sodelavk. Obe sta namreč razširili svoji družini za dva nova računovodja, tako da se nam za prihodnost računovodske stroke ni treba bati, seveda ob predpostavki, da bodo njihovi otroci nadaljevali delo, ki ga opravljata mamici. Če bosta ta članek po naključju prebrali, vama sporočam, da vaju pogrešam, čeprav punce, ki vaju nadomeščajo, zelo dobro opravljajo vajino delo. Kljub vsemu ugotavljam, da smo glavnino dela opravili, in to dobro, saj revizorji, ki opravljajo svoje delo, do danes, ko pišem ta članek, niso imeli pripomb. Rad bi še omenil,

da smo imeli lani v Talumu kar štiri davčne preglede in dve reviziji, od tega eno izredno po nalogu nadzornega sveta. Nepravilnosti niso ugotovili. To mi daje potrdilo o dobrem delu in strokovnosti vseh nas, celotne ekipe financ in računovodstva, ki stoji ob meni, me prenaša in podpira, tudi ko sem slabe volje. Prav tako bi se rad zahvalil vsem sodelavcem v prodaji, nabavi, službi za plan in analize, informatiki, proizvodnji in še kje, ki so po svoje pripomogli k temu, da so računovodski izkazi narejeni ažurno in točno ter da prikazujejo realno in pošteno finančno stanje in rezultate poslovanja družbe na razumljiv način. Letošnji zaključni račun smo računovodje »zvozili«, ne da bi se nam bilo treba spet pripravljati na bistveno ali celo popolnoma spremenjene davčne zakone na prvi dan novega leta. Ob tem pa ne morem biti ne vem kako vznemirjen, saj so bile spremembe v zadnjih treh letih več kot dovolj za eno celo povprečno dolgo življenje računovodje ali drugega davčnega strokovnjaka v državah s stabilnimi razmerami. Spreminjanje davčne in računovodske zakonodaje (prehod na nove slovenske računovodske standarde oz. mednarodne računovodske standarde poročanja) je bilo takšno in tolikšno, da se v vsakdanjem življenju še dolgo ne bomo izkopal iz godlje zadreg in negotovosti, tudi če nam davčnih

Danijel Lačen

zakonov nikoli več ne bodo spreminjali. Seveda ob tem ne smemo pozabiti tudi na prevzem evra kot nacionalne valute in v zvezi s tem na vse prilagoditve v celotnem poslovnem sistemu Taluma.

Zadnje čase verjetno sleherni Slovenec vsaj enkrat na dan izreče besedo inflacija, njeno sopomenko podražitev ali njeno izpeljanko stavka. Če je ravno ne izreče, jo pa vsekakor sliši in občuti. Inflacija, usodni sovražnik ekonomskega zdravja države, je pri nas vedno hujša, prav neokusne so že vsakodnevne novice o napovedanih velikih podražitvah vsega mogočega in stavkati za večje plače je v Sloveniji modno. Ne verjamem, da naši državni vodje vedo, kaj

je treba storiti, da se inflacija zajezi, niti ali so se že odločili, kaj bodo storili. Nekateri se sicer trudijo, drugi si zatiskajo oči, od tretjih pač ni mogoče nič pričakovati. Ena prvih letošnjih sprememb je sprememba Zakona o dohodnini. Zaradi inflacije bodo tistim, ki imajo bruto plačo nižjo od 750 evrov bruto mesečno (v Talumu jih je po podatkih za zadnje izplačane plače 24), povečali neobdavčeni del dohodka in s tem olajšali dražje življenje. Ne vem, ali je to vredno počenega groša, vendar menim, da to ni pravo mesto za razpredanje o tej temi.

V naslednji številki vas bomo obvestili o najvažnejših konkretnih podatkih poslovnega izida za leto 2007.^x

Kjer se prepirata dva, tretji ...

MILAN FAJT

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Ni dolgo tega, ko smo bili priče izjemni aktivnosti vseh sindikatov, ki so sledili revoltu delavcev in zagovarjali njihove cilje pri plačni politiki. Gre za to, da država in delodajalci postavljajo v ospredje doseganje dobička, podcenjujejo pa pomen pravičnega in stimulativnega plačevanja zaposlenim. Gospodje iz Dimičeve v Ljubljani (op. pisca: Združjenje delodajalcev) so na pustni petek sneli maske in pokazali svoj pravi obraz. Ta dan bi namreč morali podpisati kolektivno pogodbo o izrednem usklajevanju plač zaradi nenormalno povišane inflacije. Gre za pogodbo za zasebni sektor, ki je bila napisana na podlagi dogovora med

delodajalci in sindikati in parafirana – videti je, da s figo v žepu – 25. januarja tega leta. Vse kaže, da so prejšnji teden klecnili pod težo pritiska nekaterih menedžerjev, češ da so podpisali preveč. Prav zaradi tega postaja jasno, da zgoraj omenjeni gospodje ne morejo sodelovati v socialnem partnerstvu, saj niso kredibilen in kompetenten sogovornik sindikatom.

To dogajanje je prisililo sindikate, da so se nanj odzvali s svojimi orožji, da bi nekako izrazili svoje nestrinjanje z nastalo situacijo. Tukaj pa je nastala velika težava. S parafiranjem dogovora o dvigu vseh osnovnih plač za 4,7 odstotka, kar preračunano pomeni

Milan Fajt

5,6-odstotni dvig vseh plač z dodatki, je bila namreč določena tudi varovalka, ki govori o podjetjih (med katere spada tudi Talum), ki so leta 2007 dvignila plače za vsaj 5,6 odstotka ali več in ki jih ta dogovor ne zavezuje. Postavlja se vprašanje, čemu neredi na našem dvorišču, če s tem ne bi pridobili ničesar razen škode. Odgovor na to vprašanje je poskušal najti IO SKEI Konferenca sindikatov Kidričevo, ko je na svoji redni seji soglasno sklenil, da bomo uporabili zrelejšo pot in s tvornim dialogom z vodstvom družbe na podjetniški ravni poskušali doseči ugodnejše premike.

Na ravni elektro-kovinske dejavnosti – SKEI se je IO SKEI Slovenije, katerega član sem tudi predsedujoči sindikata Taluma, zaradi različnih pogledov med sindikati krovne zveze (Semolič) odločil nadaljevati pogajanja za KPD s svojimi zahtevami in predlogi, na ravni države pa naj se identificirajo družbe in podjetja, ki so lani imeli dobre rezultate poslovanja, vodstva pa jim niso namenila nobenega povišanja plač. Le za take je sindikalni boj tudi s stavljanjem namreč edino primerno orožje za doseg ciljev.x

RAZVOJ

Tako, pa se je začelo!

ANDREJA SREČKOVIČ

FOTO: IVO ERCEGOVIČ

Leta 2004 je bila narejena študija odvodnjavanja odtočnih vod z območja industrijske cone Kidričevo, da bi ugotovili obstoječe stanje in analizirali vse vode s tega območja. Istočasno sta bila izvedena snemanje in pregled obstoječega kanalizacijskega sistema ter izdelan predlog sanacije kritičnih področij.

V Talumu imamo mešani sistem kanalizacije, kar pomeni, da so vse odtočne vode speljane v isto kanalizacijo.

Srečujemo se s padavinskimi, tehnološkimi in komunalnimi vodami, ki jih moramo glede na veljavno zakonodajo

zbirati ločeno in jih pred izpustom v vodotok oziroma ponikanje po potrebi tudi ustrezno obdelati.

Projekt ločevanja odtočnih vod je v fazi izvedbe komunalne kanalizacije v skupni dolžini 5600 m; pogodbeno vrednost del je 1.300.000 evrov.

Zajema dva glavna kanala, ki potekata ob glavni tovarniški cesti in cesti za Silkem. Na glavna kanala bodo priključeni vsi uporabniki, ki so na območju Taluma.

Trasa se bo zaključila v lastni čistilni napravi na območju sedanjega usedalnika.x

Andreja Srečkovič na gradbišču

Gradbišče komunalne kanalizacije

Organizacijske vrednote v podjetju

LILIJANA DITRIH

Lansko leto smo v Talumu opravili štiri družboslovne raziskave. Prva med njimi je bila »TALUM 2007 – organizacijska klima in zadovoljstvo zaposlenih«, vključili smo se v slovensko raziskavo »Organizacijska kultura v podjetjih«, o kateri smo pisali v prejšnji številki *Aluminija, Biro Praxis* je za nas opravil raziskavo »Organizacijske vrednote v podjetju«, sodelovali pa smo tudi v projektu »Zlata nit«, katerega rezultati še niso na voljo.

V nadaljevanju predstavljamo povzetek rezultatov raziskave *Organizacijske vrednote v podjetju*. V raziskavi smo zaposleni ocenjevali pomembnost 31 organizacijskih vrednot v Talumu, njihov pomen sedaj in v prihodnosti.

Zakaj smo se odločili ugotavljati vrednote zaposlenih Taluma? Predvsem zato, ker so vrednote korenine kulture podjetja, vsakega posameznika, so tiste, ki ljudem največ pomenijo, za posameznika so merilo, kompas, s katerim presoja svoje ravnanje in ravnanje drugih.

Z raziskavo smo predvsem želeli ugotoviti:

- katere so Talumove vrednote,
- ali so vrednote vsem skupne,
- katere so tiste vrednote, ki nas v prihodnosti lahko motivirajo in prispevajo k večji poslovni učinkovitosti in uspešnosti.

Ugotavljali smo tudi razlike v vrednotah med pripadniki generacije t. i. *bumerjev* in *X-arjev*, med zaposlenimi z različnimi stopnjami izobrazbe, dolžino delovne dobe, položajem v podjetju.

V Talumu ocenjujemo, da so sedaj

med 1960 in 1980). Za bumerje je tako značilno, da so zanje najpomembnejše vrednote: optimizem, skupinska usmerjenost, spoštovanje osebnosti, zdravje, dobro počutje, osebna rast, delavnost ... X-arje pa opredeljujejo vrednote, kot so: obvladovanje tehnologij, globalno mišljenje, raznovrstnost, ravnovesje, zabava, neformalnost, samozaupanje. Velike razlike v vrednostnem sistemu med generacijami so lahko vir konfliktov v podjetju. Obe generaciji se strinjata, katere vrednote so najbolj in katere najmanj pomembne v Talumu sedaj in v prihodnje.

Tako so v ospredju izobraževanje in usposabljanje, upoštevanje predpisov, red in urejenost, fleksibilnost, prevze-

najbolj in najmanj pomembne naslednje vrednote:

SEDAJ najbolj pomembne vrednote:	SEDAJ najmanj pomembne vrednote:
izobraževanje in usposabljanje	biti drugačen, izstopajoč
upoštevanje predpisov	skromnost
red in urejenost	drznost in smelost
usmerjenost k ciljem in nalogam	podjetniški duh
prevzemanje odgovornosti	
za kakovost dela	kredibilnost
prilagodljivost (fleksibilnost)	spoštovanje tradicije
samostojnost pri delu	sprejemanje tveganj

Vrednote, ki smo jih ocenili kot najpomembnejše, kažejo našo usmerjenost v delo – rezultate, usposobljenost in formalno strukturo organizacije. Glede na obstoječe vrednote bi lahko rekli, da v Talumu prevladujeta kultura vlog, ki zaposlenim daje občutek varnosti, organizaciji pa stabilnost, in kultura moči. Naloge in nagrajevanje zaposlenih so jasno definirani, pričakuje se, da se vsi držimo dogovorjenega, pomembni so red, zanesljivost, racionalnost, obstaja močna hierarhična struktura. Visoko smo ocenili tudi vrednote, ki kažejo na sodelovalni duh v organizaciji ter odzivnost zaposlenih. Te vrednote so: hitro reagiranje, timsko delo, sodelovanje, odločnost, ambicioznost, dajanje pobud in predlogov.

Vrednote posameznikov se lahko pomembno razlikujejo glede na to, kateri generaciji pripadamo, kakšna je naša stopnja izobrazbe, položaj v podjetju, dolžina delovne dobe. Večina zaposlenih v Talumu pripada generaciji *bumerjev* (rojeni med 1943 in 1960) ter generaciji *X-arjev* (rojeni

manje odgovornosti itd., ki se jim pridružujejo tudi odprta komunikacija, iniciativnost. Bumerji nekoliko bolj cenijo ambicioznost, hitro reagiranje, X-arjem več pomenita fleksibilnost in timsko delo.

Ne glede na razlike v izobrazbi so vse tri izobrazbene skupine (I. do IV. stopnja, V. stopnja in VI. do IX. stopnja) precej skladno ocenjevale pomembnost vrednot v Talumu. V ospredju so izobraževanje, usposabljanje, red, urejenost, upoštevanje predpisov, usmerjenost k nalogam. Tudi glede vrednot, pomembnih za prihodnost, so si enotni (prevzemanje odgovornosti za delo, odprta komunikacija, izobraževanje, usposabljanje). Za zaposlene s I. do IV. stopnjo izobrazbe sta zelo pomembni vrednoti hitro reagiranje, odprta komunikacija. Za zaposlene s V. stopnjo je v ospredju fleksibilnost, prilagodljivost. Za zaposlene s VI. do IX. stopnjo izobrazbe sta v ospredju kreativnost, inovativnost. Glede na staž v podjetju (delovno dobo) je opaziti manjše razlike v oceni pomembnosti posameznih vrednot med skupinami. Vsem skupinam so

skupne vrednote: izobraževanje, usposabljanje, upoštevanje predpisov, usmerjenost k ciljem, nalogam. Zaposleni s stažem do 5 let so kot pomembni ocenili še poslušnost in spoštovanje avtoritet; zaposlenim z delovno dobo od 6 do 10 let veliko pomeni odločnost, zaposlenim s stažem od 11 do 20 let je pomembno hitro reagiranje, zaposleni z več kot 30 leti delovne dobe kot izjemno pomembne ocenjujejo sodelovanje, timsko delo in iniciativnost.

Tudi glede na hierarhično raven v organizaciji ni bilo opaziti večjih razlik v oceni pomembnosti posameznih vrednot.

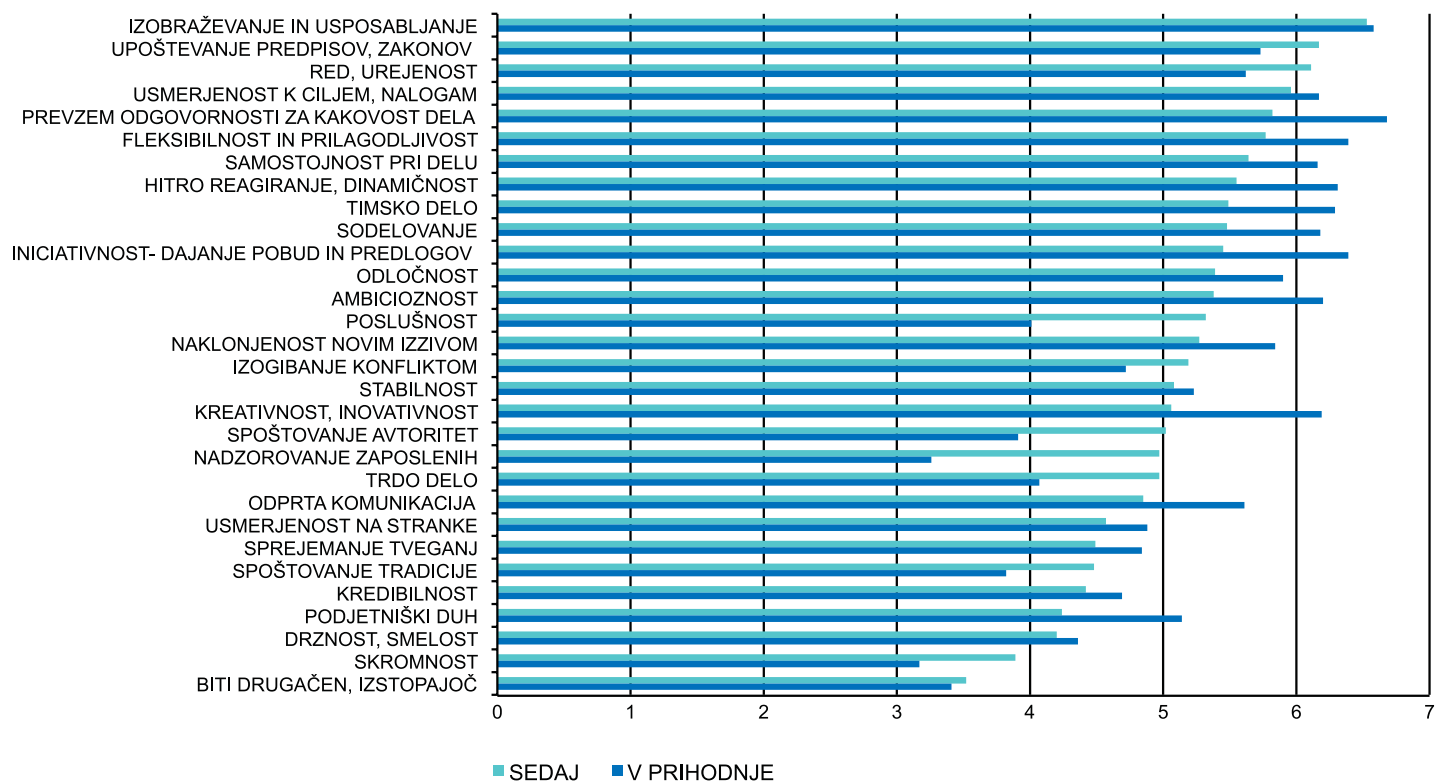
Za učinkovitost in uspešnost Taluma bodo v **PRIHODNJE po naši oceni pomembne naslednje vrednote:**

- prevzemanje odgovornosti za kakovost dela,
- izobraževanje in usposabljanje,
- odprta komunikacija,
- iniciativnost,
- fleksibilnost (prilagajanje),
- hitro reagiranje,
- timsko delo.

Iz rezultatov lahko povzamemo, da so sedaj in tudi v prihodnje za nas najbolj pomembne naslednje vrednote: prevzemanje odgovornosti za kakovost dela, izobraževanje in usposabljanje, fleksibilnost, ki so se jim pridružile še odprta komunikacija, hitro reagiranje, timsko delo. To so sodobne vrednote, ki kažejo na bolj odprto organizacijsko strukturo. Tudi v prihodnje bodo za nas manj pomembne skromnost, spoštovanje tradicije in avtoritet, nadziranje zaposlenih, biti drugačen, izstopajoč. Sedaj sta prevladujoči kultura vlog in kultura moči. V prihodnje si želimo, da bi se bolj okrepili kultura nalog in kultura podpore. Za kulturo nalog je značilno, da so zaposleni notranje motivirani, samoiniciativni, združujejo jih skupni cilji in vizija. Kultura podpore pa temelji na medsebojnem zaupanju med zaposlenimi in organizacijo, odprti komunikaciji. Kombinacija kulture nalog in kulture podpore je izjemno ugodna, saj usmerjenost v skupne cilje (rezultate) uravnovesi s pozitivnimi odnosi znotraj in zunaj organizacije.

Za nadaljnji razvoj, uspešnost in učinkovitost Taluma je pomembno, da vrednote delimo vsi zaposleni, so nam skupne in da prevladujejo takšne, ki so usmerjene v sodelovanje, prihodnost.

Primerjava med vrednotami

Talumov dialog – letni pogovor o delu

LILIJANA DITRIH

V Talumu smo letne pogovore o delu začeli opravljati leta 1994, ko smo uvedli večje organizacijske spremembe, sprejeli novo sistemizacijo del in uvedli sistem horizontalnega napredovanja. Talumov dialog je v prvi vrsti komunikacijsko orodje vodij, ki predstavlja sistematičen, poglobljen pogovor o delu med vodjem in sodelavcem in ki naj bi ga vodja opravil vsaj enkrat letno.

V začetku so vodje opravljali letne pogovore v večini delovnih okolij,

pozneje so jih opravljali le še redki. V leta 1999 smo zopet poskušali obuditi prakso opravljanja letnih pogovorov. Delež vodij, ki so jih opravljali, se je na začetku povečal, pozneje jih je večina vodij zopet spet opustila. V vseh naših raziskavah organizacijske klime in zadovoljstva zaposlenih se je kazala naklonjenost zaposlenih temu, da vodje z njimi opravijo letni pogovor. Tudi v zadnji raziskavi Talum 2007 je 53,21 odstotka anketiranih izrazilo željo, da bi vodje z njimi opravili letni pogovor. Pogovor z vod-

jem zavrta le 10,21 odstotka anketiranih.

Na podlagi rezultatov raziskav in v dogovoru z Upravo družbe, smo sklenili, da Talumov dialog – letni pogovor o delu letos postane obveza vodij in ne več le možnost. Tako smo ponovno izvedli izobraževanja o vodenju letnega pogovora za upravo, vodje delovnih enot, služb, direktorje družb. Februarja potekajo izobraževanja za vodenje pogovora za pomočnike vodij DE in vodje organizacijskih enot, aprila jim bo sledilo še izobraževanje

za vodje izmen, skupin. Vsak zaposleni bo prejel informacijo o namenu in ciljih Talumovega dialoga in pripomoček za pripravo na pogovor. Na podlagi pripravljenega terminskega plana aktivnosti predvidevamo, da bodo vodje opravili večino letnih pogovorov do konca oktobra.

Talumov dialog v prvi vrsti predstavlja priložnost, da se vodja in sodelavec pogovorita o delu in skupaj postavita cilje za naprej in ter se dogovorita o izobraževanjih, usposabljanjih. **x**

Promocija izobraževalnih programov ptujskega šolskega centra

DEJAN LEVANIČ

FOTO: SRDAN MOHORIČ,
IVO ERCEGOVIČ

Šolski center Ptuj je z različnimi predstavitvami vabil na informativne dneve in kasnejši vpis v eno od petih šol, ki delujejo v njegovi sestavi. Sodelovali smo tudi mi in vsem mimoidočim predstavljali predvsem trenutno aktualen razpis kadrovskih štipendij v Talumu.

Tako bodo osnovnošolci s širšega ptujskega območja tudi letošnjo jesen

lahko šolanje nadaljevali na poklicnih in tehniških elektro-, kmetijski in strojni šoli ali Ekonomski šoli Ptuj, dijaki, ki so srednješolsko izobraževanje že uspešno končali, pa lahko že nekaj let nadaljujejo študij na Višji strokovni šoli, ki prav tako deluje v okviru ptujskega šolskega centra.

Po besedah Darje Harb štiri ptujske srednje in poklicne šole ponujajo

Dejan Levanič

možnost vpisa v kar 28 različnih programov srednješolskega izobraževanja, višja šola pa v tri programe višješolskega izobraževanja. V naslednjem šolskem letu bodo že preverjenim programom izobraževanja dodali še nekaj novih: »Na ekonomski šoli bodo jeseni začeli izvajati štiriletni program aranžerskega tehnika, kmetijska šola bo bogatejša za štiriletni program okoljevarstvenega tehnika, na strojni šoli vabijo k vpisu triletnega programa metalurg. Tudi na višji šoli se obeta sprememba, saj bodo začeli izvajati redni in izredni program ekonomist, vabijo pa tudi k vpisu mehatronike.«

V Talumu z veseljem vzpostavimo prvi stik z dijaki in študenti ter njihovimi starši. Sodelovanje je pomembno za delovanje podjetja v njegovem okolju in omogočanje mladim, da svojo poklicno pot nadaljujejo tudi pri nas.

Posveti za dijakinje in dijake dela Podravja in Pomurja

Z namenom, da bi bila odločitev o nadaljnjem šolanju čim lažja in bi imeli dijaki vse potrebne informacije,

so Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Ministrstvo za šolstvo in šport ter Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v sodelovanju z območno enoto Zavoda za zaposlovanje organizirali posvete za dijakinje in dijake zadnjih letnikov srednjih šol.

Posvet za dijake srednjih šol s Ptuja, iz Ormoža in Slovenske Bistrice je potekal 28. januarja v prostorih Gimnazije Ptuj. K sodelovanju so povabili tudi delodajalce, ki naj bi predstavili, kakšne poklicne profile zaposlujemo in katera so tista znanja, ki jih od novih sodelavcev pričakujemo.

K predstavitvi sta bili povabljeni podjetje Carrera Optyl iz Ormoža, ki se predstavitev ni udeležilo, in naše podjetje.

Odziv dijakov je bil velik, in čeprav je celotna predstavitev vseh udeleženi trajala kar nekaj časa, so dijaki potrpežljivo zdržali do konca. Zagotovo so bile posredovane informacije dobrodošle in bodo marsikomu olajšale odločitev o nadaljnji izobraževalni poti. Zanesljivo je med njimi tudi kakšen naš bodoči sodelavec ali kakšna bodoča sodelavka. **x**

Novi sodelavci: Roman Gajser, Tanja Veselič, Alenka Šmigoc, Marko Verdenik

Aluminij, številka 2, februar 2008

Sodelavke iz DE Ulički

Najboljše fotografije tega meseca

Zimski kozolec na Uncu. Foto: Aleksandra Jelušič.

Zoisova koča (pogled z Grintovca). Foto: Lidija Kosi.

Tisoč lučk v Juršincih. Foto: Aleksandra Koser.

Kurentov skok v Budini. Foto: Zdravko Štumperger.

Sončni zahod na Rogli. Foto: Lidija Kosi.

Pot, dolga leto dni

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: ALENKA KOTNIK

Prejšnji mesec smo – kar se kulture tiče – govorili o umetnosti fotografiranja. Na praznik kulture pa smo dali besedo besedi. Govori nam torej Aleksandra Jelušič. Pomen njenih besed smo lahko sami spoznavali iz meseca v mesec in pravkar se izteka leto dni njenega sodelovanja v Aluminiju. Tokrat nas je presenetila še s svojo poezijo. Zaupala nam je svoje pesmi in prosila za mnenje. »Sam ne morem soditi o literarni kakovosti teh pesmi, so mi pa zelo všeč. Dobro bi bilo, da pred objavo pridobiš strokovno oceno,« sem ji ves navdušen povedal. Dovolila je objavo pesmi s predlogom, da jih pred tem ovrednoti magistrica umetnosti Romana Ercegovič. Romana je privolila, zato lahko ponujamo njen komentar in izbor pesmi, ki so v Aluminiju tako prvič ugledale luč sveta.

Zanimiva je pot, ki je Aleksandro pripeljala med sodelavce uredništva. Zaposlena je v računovodstvu Alina, ki je na vrhu upravne zgradbe, in je tako kot vsi drugi v tem uspešnem hčerinskem kolektivu vedno zelo zaposlena. Opravlja zelo odgovorne naloge in imeti je treba kar srečo, da jo kje srečaš. Tako je naključje hotelo, da sva se lani februarja pred avtomatom za kavo pogovorila o časopisu in pisanju. Njene besede so bile prepričljive, nasmehek iskren in oči široko odprte. Videti je bilo, da v sebi nosi nekaj posebnega, humanega, kar je vredno deliti z drugimi. Vzpodbudil sem jo, da ta svoja razmišljanja objavi v Aluminiju, podobno, kot to že nekaj časa uspešno počne Antonija Krajnc. Vedel sem, da ima težko in obenem bogato življenjsko pot in da ji ni lahko premagati strahu in neprijetnosti, ki jih prinaša

Aleksandra Jelušič

odpiranje pred javnostjo. Tudi ona je zaupala nam in njeno prvo kolumno smo v uredništvu z navdušenjem sprejeli, še posebej zaradi lepih fotografij, ki jih je ponudila zraven. Tudi vaša mnenja so bila zelo pozitivna, kar jo je opogumilo, da je nadaljevala. Tako je korak za korakom razvijala svojo umetniško žilico in stopila na pot resnega pisanja.

Na tej poti je poleg člankov zgovorno tudi najino dopisovanje, ki odkriva celovitejšo sliko medsebojnega spoštovanja in njenega značaja. Delček tega vam z Aleksandrinim dovoljenjem ponujam v branje.

»Z velikim veseljem bom kdaj kaj napisala o tem ali onem ... Opazila sem, da je vsak izvod Aluminija prepleten z rdečo nitjo, v smislu vsebinske in oblikovne ideje. Prosim, da mi zaupaš rdečo nit bodočih števil, da ne bom brcala v temo ...«

»Sem počaščena, da mi je uredništvo poklonilo celo stran ...«

»Vem, da večina ljudi morda ne najde vse lepote in šarma drobnih pozornosti in zapravljajo čas v iskanju nečesa

večjega ... A na koncu ugotoviš, da so ti mali drobci sestavljeni v krasen mozaik življenja ...«

»Bom upoštevala to mnenje. V zadnjih petih letih me je doletelo že toliko, da sem bila čisto na tleh. A pomembno je, da človek zbere dovolj moči in se ponovno postavi na noge ter da se iz vsega nekaj nauči. Zdi se mi, da se zdaj poznam mnogo bolje, da sem močnejša. Vse slabo je za nekaj dobro ... Morda imam za nekatere res malo drugačen pogled na svet, a to je zagotovo posledica branja, saj skoraj vsak teden požrem kakšno knjigo ...«

»Svet te mora sprejeti takšnega, kot si ... Saj takrat, ko si vesel in dobre volje, te imajo vsi radi ... Nate se lepijo kot večje na svetlobo. A pravega prijatelja spoznaš takrat, ko blišč luči ugasne ... Ko barve izginejo ... Takrat ostanejo tisti, ki so vredni tvojega smeha ...«

»Pomanjkanje komunikacije v življenju in naša vedno večja odtujenost bi lahko bila tema za septembrski članek ... Ko kupi pisanih listkov prekrijejo naša srca in ga je treba malo odstreti ali pograbit, da se spet najdemo ...«

»Hiša lahko pogori, spomini na lepo zbledijo, intelekt pa ostane ... In ljudje, ki imajo svojo hrbtenico, svojo ideologijo, vrednote in svoj način, so tisto, kar vleče ... In takšne ljudi imam rada, ker s svojim mišljenjem in načinom plemenitijo vse, česar se dotaknejo ... In to manjka ...«

»Danes je trinajsti november in članek potrebuješ jutri ob 12.00 ... Sem že razmišljala o temah. V svoji glavi sem že zlagala besede, stavke, odstavke ...«

»To mi je danes polepšalo dan: Aleksandra, vsakič ko preberem tvoje besede v Aluminiju, sem navdušena. Zelo lepo pišeš, tvoje pisanje se me vedno zelo dotakne. Kar tako naprej, da te bomo še veliko brali. Ivanka Zemljarič«

»Jaz sem našla nekaj za telo ... to je kolo (še rima se) in narava ... In nekaj za dušo ... to je branje, pisanje in fotkanje ... In to je čisto dovolj za mojo srečo ...«

»Naslov februarskega prispevka bo KDO JE LJUBEZEN? Zakaj tako nenavaden naslov? Iz preprostega razloga. Ljubezen ni v stvarih, v materialnem ... Lahko greš na najlepši kraj na svetu, lahko si z najboljšo osebo na svetu, a to še ni ljubezen ... Ljubezen je to, kar nosiš v sebi ...«

»Že sama misel, da bi lahko objavila poezijo, svoje občutke, me navdaja s sladkim vznemirjenjem ... Od vseh kritikov bi bila najbolj vesela Romaninega mnenja ... Ona ima nek poseben občutek za čutenje ... Ne znam opisati ... Ima tisto nekaj, česar večina nima ...«**x**

Poezija Aleksandre Jelušič

MAG. ROMANA ERCEGOVIČ
FOTO: DARKO FERLINC

Aleksandro Jelušič bralci Aluminija že poznamo, saj že nekaj časa objavlja svoje kolumne. V njih razmišlja o temah, kot so ljubezen, zdrava in ško-doželjna radovednost, kultura branja v sodobnem svetu, iskrenosti in pretvarjanje, skratka o stvareh iz vsakdanjega življenja, s katerimi se vsi soočamo. O njih piše na zanimiv, pronicljiv, nev-siljivo poučen način in zraven zmeraj doda kakšno svojo fotografijo. Njene kolumne rada preberem. Vsaka od njih me v nekem smislu preseneti. Ne le, da mi da misliti z nekega drugačnega zornega kota, temveč tudi globlje čutiti.

Tudi svojo poezijo piše resnično iz sebe, takšne, kot je, in o svetu, kakor ga doživlja. Ne skriva se za metaforami kot intelektualnimi abstraktnimi simboli, temveč v njih zrcali videno, začuteno. Ranljivo in izpostavljeno. V njenem pisanju se čuti strast do pisanja, žuborenje življenja. Ne poskuša se prikazati v olepšani oziroma všečni podobi in prav takrat je človek najlepši.

Njen poetični jezik je poln ljubezni, prodiranja v večno prapočelo življenja, zlasti pa je poln narave, pri čemer pesmi niso zgolj impresije narave. V večini izmed njih se ne postavlja v vlogo opazovalke, temveč se zliva z njo; daruje soncu, prijateljuje z vetrom, postane drevo, pomlad, noč ... V takšnem odnosu lahko prepoznamo povezanost človeka in narave, značilno za naše prednike in vse staroselske kulture sveta, v katerih narave niso razčlenjevali ali jo poskušali razumeti, temveč so prodirali v njene skrivnosti z urjenjem sposobnosti zlitja z njo. »Ko sem postal narava, sem sprevidel, kako široka je človeška duša,« pravi Martin Prechtel v svoji knjigi *Skrivno-*

sti govoreče jaguarke, v kateri opisuje življenje med Maji v Gvatemali.

Kot tudi pravi, je za majevsko kulturo značilen izredno spoštljiv odnos do govora. Pesniško se izražajo v vsakdanjem življenju ter poezijo vidijo in slišijo v vseh stvareh, ne le v pesniških zbirkah in na literarnih večerih. Verjamejo namreč, da se narava vsake stvari skriva v njenem govoru. Narava rastoče trave je na primer govor duha trave, cvetenje dreves je govor duha dreves. Ker je govor vseh stvari njihova narava, te narave spregovorijo v življenje. Prechtel trdi, da so podjetniško naravnane družbe, ki izgubijo tako prepleteno pesniško spoštovanje do vsega, kar jih obdaja, obsojene, da živijo v votlem svetu, polnem nepovezanih stvari.

Ena izmed tistih, ki s svojim odnosom do besed in vsega, kar nas obdaja, oživljajo ta naš votli svet, je gotovo tudi Aleksandra. Besede niso le njena molitev, temveč je zgradila oltar prav njim, kot pravi v eni svojih pesmi: oltar besedam, poeziji ima sredi svojega srca. Njej daruje in rojeva – poezijo svoje duše duši sveta.

Človeku ni lahko razgaliti svojih globljih čustev in občutenj, zlasti ne javno. A v nekem trenutku se pesnik oziroma pesnica odloči, da jih podeli s svetom, da naglas spregovori o svojih globinah ter s tem prebujajo globino, ki je skrita prav v vsakem, čeprav je mnogi sploh ne poznajo ali ji ne dajejo pomena. Za to dejanje je potreben pogum, ki ga je Aleksandra uspelo zbrati, mi pa jo lahko podpremo tako, da smo ji hvaležni, da nam je odprla srce, svoje in naše, in jo podpremo v nadaljnjem ustvarjanju. x

Otrok

Besedam sem zgradila oltar.
Sredi svojega srca.
Vsak dan jim poklanjam
svoje misli,
želje.
Poklanjam jim svojo ljubezen.
Nekoč jim bom rodila otroka.
Čutim, da raste,
stran za stranjo.
Rodila ga bom svetu.
Poezija.

Veter sem

Veter sem,
ki vrši med tvojimi kostmi.
Včasih te nežno božam,
da trepetiš v sami biti.
Včasih sem orkan,
ki te pretrese do korenin.
Lomim ti ude,
odnašam tvoje misli
kot listje pod nebo.
Ti pa kar stojiš
in čakaš.
Čakaš Veter.

Ogenj za vekami

Legla bom med trave,
na pisane cvetove bom
pripela svoje srce,
da ga ne odnese veter.
Svoje solze bom podarila
Soncu,
da vsaj malo pogasim ta ogenj,
ki gori za vekami.

Nekdo

Vedno sem čutila,
da mora obstajati nekdo
s tvojim nasmehom.
Da mora obstajati nekdo
z gorečim ognjem,
ki žari pod tvojimi vekami
vsakič,
ko se me dotakneš
z zaprtimi očmi.

Berač

Težko breme prenašam po svetu.
Kot berač s culami besed.
Ne vem, kje sem doma.
Ne najdem poti.
Sedem.
Razvežem svojo culo.
Naj se svet načudi
njenega bremena.
Cula je prazna.
Jaz ostajam berač.

Dež

Nebo besni za mojim
strtim srcem,
čutim, da bo dež
razmočil vroča lica.
Rada imam slane kaplje,
na razžrti zemlji,
sredi suše.
Duša se žejna napije
novega jutra in
umije nebo soncu.
Potem sem Sonce,
ki osuši premočene
trave.

Hvala

Hvala vam, polja!
Za čaplje z dolgimi nogami,
za sonce, ujeto med klasi žit,
za veter med stebli koruze.
Hvala vam, trave!
Za škržate in murne,
za cvetove spominčic in
pisane metulje.
Hvala vam, potoki!
Za žuborenje,
za ribe in sladkovodne polžke,
za kamne in žabe.
Hvala jezeru
za spokojnost,
za sončne zahode,
za race in labode.
Ne zahvaljujem se,
da ste tu zame.
Hvala samo,
da ste me sprejeli.

To ni kurent, to je ena sama ljubezen

DARKO FERLINC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Aleksander Blaž je tako rekoč vse življenje delal v naši tovarni. Do svoje upokojitve. Po izobrazbi električar je bil na delovnem mestu stikalničarja. Večini Ptujčanov je bolj poznan po izdelovanju kurentov. Prav gotovo ga pri tem delu ne prekaša nihče.

V marsikom še živi spomin na Aleksandra Blaža, tistega stikalničarja, ki je kar naprej nekaj rezbaril in je bil – ali pa je še vedno – poznan kot najboljši izdelovalec miniaturnih kurentov na Ptujju. Ja, pa seveda tudi v Sloveniji. Da ne govorimo Evropi ... Obiskala sva ga na njegovem domu v Orešju. Seveda sva bila najavljena, tako da naju je pričakal kar na dvorišču. V »furtuhu«, kosmat kot vedno in dobre volje kot vedno. Najprej naju je peljal v delavnico, kjer nastajajo tisti famozni kurenti. Polna miza drobnega orodja je dajala vtis kar solidne urejenosti in domačnosti. Nastajajoča kapa takega starega, izvirnega kurenta, ki še ni poznal ovčjega kožuha z dolgo dlako, ampak mu je zadostoval katerikoli, pa četudi kravji, ja ležala sredi mize. In seveda je

mojster že vedel, komu ga bo prodal. Še preden smo se začeli prav pogovarjati, je povedal dva vica. Potem pa smeh. Iz delavnice smo odšli v hišo, sedli in se začeli pogovarjati o stvareh, zaradi katerih sva pravzaprav prišla. Seveda me je najprej zanimalo, od kod je Aleksander Blaž in kaj ga je prineslo v te kraje. V Kidričevo. V prvi blok. Saj ni bil edini. Takrat je Kidričevo šele nastajalo in vse njegove stanovalce je od nekod prineslo. Mimogrede, vedno se mi zdi zanimivo, če ima kdo dve imeni. Škoda, da ga starši niso poimenovali kar Blaž. Torej: prišel je iz Ljubljane. Leta 1953 ga je podjetje Elektrosignal poslalo na montažo v nastajajočo tovarno glinice in aluminija v Kidričevo. Ne vem zagotovo, mogoče se je kraju takrat reklo

še Strnišče. Baje je bil poslan kazensko. Pravi, da je bil dva meseca celo partizan. Bil je kurir, da še sam ni vedel. S pošto so ga pošiljali sem in tja po Ljubljani. Seveda mu niso povedali, kaj nosi in komu. Postal je član Skoja in kasneje tudi član partije. Podjetje ga je takrat poslalo na montažo na Brione. In tam so mladci, polni energije in še česa, preganjali deklice in počeli še druge neumnosti. Najbrž so tudi kaj delali. In sledila je prej omenjena kazen. Kidričevo. Tu pa se je začelo bolj zares. Aleksander se je poročil in ostal v teh krajih. V Ljubljano se ne bi več vrnil, ker tam preprosto ne bi preživel. Mestno življenje ni zanj. TGA mu je kot električarju ponujal

zgodilo. Tako je tudi danes. Velikih izpadov električne energije si pač ne moremo privoščiti. Beseda je stekla o umetnosti. Njegov oče je bil mesar. Rekli bi, da nič posebnega. Imel pa je neverjeten čut za likovno umetnosti. Od tod tudi polne stene slik, med njimi Vaupotičeve, Smrekarjeve, Lugaričeve, Mežanove. Otrokom pa je razdelil Gasparija, Groharja in Jamo. Sama velika imena slovenske likovne umetnosti. Noro! Končno smo pogovor pripeljali tja, kamor smo želeli. H kurentu. Zanimalo me je seveda, kdaj in kako je nastal prvi kurent. Za dnevno sobo je Blaž kupil pohištvo. Regal ali nekaj takega. In na polico je želel postaviti kurenta. Hotel ga je kupiti nekje na Ptujju, pa ga

stanovanje. Šolanega kadra je takrat primanjkovalo. Blaž pa je že poznal stvari v tovarni, ker je pač sodeloval pri montaži, in tako so ga zaposlili. Začel je v Vzdrževanju. Kmalu zatem se je v tovarni zgodil »štrajk«. Bil je zraven. Bil je »kriv« in zato suspendiran. Pa se je pritožil in s pomočjo odvetnika dosegel, da so ga sprejeli nazaj. Po vrnitvi so ga zaposlili v stikalnici. Še vedno je bil trn v peti takratnim politikom in spet mu je grozilo prenehanje delovnega razmerja. Šel je kar do glavnega direktorja Grünfelda in mu povedal, da odhaja. Očitno se direktorju to ni zdelo v redu in je uredil, da je Blaž nemudoma dobil odločbo za stalno zaposlitev. Delovno mesto v stikalnici je bilo dobro in slabo hkrati. Dobro zato, ker je bilo čisto in dokaj mirno. Po drugi strani pa nikoli nisi vedel, kaj se bo

ni našel. V nobeni trgovini ga niso imeli. In odločil se je, da ga bo naredil sam. Z izdelkom ni bil najbolj zadovoljen. Spoznal je, da mora kurenta najprej dobro spoznati, če želi izdelati res pravega. Začel se je družiti z ljudmi, ki so kurenta poznali in ki so gojili pravi odnos do njega in do tradicije. Tudi sam je postal kurent. Tako je spoznal vse čare kurenta in tradicije, kar se je seveda poznalo pri izdelovanju kurentov v delavnici. Miniaturni kurent ni kar neka lutka. O njem govori s takim žarom in ljubeznijo, kot da bi šlo za pravega živega kurenta. Pa saj pravzaprav ni velike razlike. Njegovi kurenti so res videti tako, kot da so živi. Vsak njegov kurent ima za pasom štiri robce. To pomeni, da so si vsi enaki. Nobeden od njih ni pomembnejši od drugega. Izdeluje jih že štirideset let,

pa še ni naredil pravega. Nikoli ni do kraja zadovoljen z izdelkom. Najbrž je tako tudi prav. Tako delajo vsi veliki mojstri.

Blažev kurent je izdelan iz velikega števila različnih delov. Najprej je tu iz pločevine in žice narejena osnovna konstrukcija. Nato sledi maska iz usnja, kože, perja in trakov iz raznobarnega krepastega papirja. Pa plašč iz ovčjega kožuha. Posebno mesto imajo rezbarski deli. Roke, čevlji, ježevka. Na čevljih so prave, iz usnja izdelane vezalke. Maska je ročno poslikana. Ja, pozabil sem še na nogavice, ki so spletene iz volne. Za kurenta iz Lancove vasi morajo biti zelene. Ta kurent je sploh poseben. Brkov nima iz sirka kakor pernati

Izdelal jih je že več kot 2000.

kurent, ampak iz konjske repne žime. Seveda tudi perja nima. Opremljen je z rogovi, ki morajo biti obrnjene navzdol. Navzgor obrnjene robove ima haloški kurent.

Morda najvažnejši del kurentove opreme so zvonci. Tudi te Blaž izdeluje sam. Zanj so zvonci kot glasbeni instrument. Morajo biti uglaseni. Na njih se da celo igrati.

V enem samem kurentu se torej skriva delo rezbarja, kleparja, krojača, slikarja. In tako nastane kurent. Izdelal jih je že več kot 2000. Še danes gredo za med. Za enega porabi tudi do 30 ur dela. Kožo kupuje v Domžalah pri nekem krznarju. Kupuje jagenjčkove kožuhe z napako, take, ki jih krznar ne more uporabiti za svoje delo. Zato jih dobi ceneje.

Ponujali so mu že tudi, da bi namesto rezbarskih delov, torej rok in čevljev,

vlival plastične. Naredili so nekaj poizkusov, vendar se ni odločil za tako izdelane dele. Popolnoma razumljivo. Saj tako kurent ne bi več bil pravi. Kakšen pa bi bil plastični kurent? In še po štiridesetih letih se jih ni naveličal izdelovati.

V svoji karieri je Blaž doživel marsikaj. Prenekatera zgodba je povezana z njim in njegovimi kurenti. Posejani so povsod po svetu. Kupujejo jih različni ljudje z vsega sveta. Eden stoji celo v avli evropskega parlamenta v Strasbourgu.

Nekoč se je rokoval celo s kraljico. Na kongresu karnevalskih mest na Ptuj. In to z arubsko kraljico. Še sedaj nimam pojma, kje je Aruba. Nisem šel iskat na zemljevid. Pa saj ni važno. Važno je, da je bila kraljica.

ime. Klicali so ga v slovenski paviljon. K Slovincem je na obisk prišel Kurt Waldheim, takratni sekretar Organizacije združenih narodov. Želel je spoznati mojstra, ki zna izdelovati tako lepe kurente.

Poleg kurentov se Blaž loti izdelave še česa. Naredil je popolnoma avtentičen pomanjšan lojtrski voz, pa plug, pa še kaj bi se našlo. Igra na orglice in frajtonarico.

Ne vem, ali je dobro ali slabo, da se Blaž ni nikoli naučil govoriti po štajersko. Najbrž bo do konca življenja »vlekel« po ljubljansko. Važno pa je, da še vedno govori s takim žarom in s takim veseljem pripoveduje o svojih kurentih, pa tudi o umetninah, ki jih ima na steni. Pri svojih 78 letih je še

Pri svojih 78 letih je še zelo živahen, lahko bi rekel, da celo malo razposajen. In nič ne kaže, da bi kmalu nehal izdelovati svoje kurente.

Nekoč pa je bil na Graškem sejmu. Ni imel ognja, da bi si prižgal cigareto, pa ga je šel iskat. In na neki stojnici je dobil poln žep vžigalnikov, ki so bili izmet pri tiskanju napisa. In kar nenekrat je zaslišal iz zvočnikov svoje

zelo živahen, lahko bi rekel, da celo malo razposajen. In nič ne kaže, da bi kmalu nehal izdelovati svoje kurente. 2000 kurentov po 30 ur je 60000 ur. To pa je 2500 dni ali skoraj 7 let dela. Neverjetno!x

Za vse dobre očete

ANTONIJA KRAJNC

praznovanja in se jih veseli sama ali skupaj z otroki.

V otroških letih se je marsikdo ubadal z mislimi, da je princ ali princesa in da je pomotoma pristal v dolgotrajni družini. Deklice že zelo zgodaj znajo igrati vlogo mamice in »skrbijo« za punčko iz cunj. Moški so bili vedno ljubljene zaradi svojih osupljivih dejanj in takšna lahko občudujemo že pri majhnih fantih. Ti pa resnično niso naivni, znajo se bojevati in zmagovati, znajo izražati svoje želje. Veliko otrok je nerazumljenih, odrasli so že zdavnaj zapustili njihov svet in ga zamenjali z zunanjim. Takšni odrasli ne vejo, da imajo opravka s princem in princesami. Dancem je to jasno in z otroki ravnajo kraljevsko, povsod imajo prednost, so spoštovani, zgodaj se osamosvojijo in napotijo svoji usodi naproti. Veliko pomaga država, svoje prispevajo tudi starši.

Če odrasli ne spoštujejo malega princa, ta ne preživi. Z življenjsko energijo staršev se bogatimo do približno tridesetega leta in potem je skrajni čas, da se v celoti prekopimo na lastne vires, presežke pa ljubeznivo vračamo ljubečim staršem.

V mesecih, ki jih otrok preživi v materinem trebuhu, se odvija nenehen boj za življenje. Novo življenje se mora uglasiti s frekvencami matere ali pa ne preživi, tudi prostora za gibanje je vsak dan manj. Rojstvo je nov začetek in vedno obogati življenje v družini. Potreba po starševski ljubezni pri otroku je prebujena s prvim vdihom in traja desetletja.

Očetova ljubezen je enako pomembna kot materina, veliko otrok si jo neznanosko želi. Očetje pogosto odhajajo

in se vračajo pozno popoldan, zvečer, čez nekaj dni, mesecev ali let ... Vedno bolj odhajajo tudi mame. Princ ali princesa hitro začuti praznino in se umakne, pobegne v svoj svet.

Veliko je napisanega in povedanega o materinski ljubezni, premalo o ljubezni očetov. Pa zagotovo obstaja, čeprav grški miti ne poznajo dobrih očetov in to je precej pretresljivo spoznanje. Koliko princev in princes je doseglo takšno čutno bližino z očetom, ki si jo želi? Koliko jih čuti varnost in zanesljivost v njegovih objemih?

Odsotnost očeta je pravzaprav odsotnost kralja. Kaj naj kraljica brez svojega kralja? Kaj naj princ brez dobrega vzora in kaj naj princeska brez nežnega očetovega objema?

Oče se pogosto oddaljuje, marsikateri otrok ga nima niti za vzorec. Jeza, bes, pitje so govorica stoletnih zlorab in strup za odnose. V takšnem okolju otrok izgublja svojo kraljevsko kri, mati in oče se sporazumevata z njegovo pomočjo ali pa ga niti ne opazita. Tako majhen se ne more upreti, svojih notranjih bojevnikov ne oživlja. Vsakdo lahko vdre v njegovo dušo in se tam sprehaja. Enkrat pozneje se bo mogoče spomnil ali spomnila, da lahko zapre svoja notranja vrata pred vsiljivci in ne dovoli vstopa v notranje kraljestvo.

Moški, ki nima več svojih notranjih bojevnikov in se tega ne zaveda, je vedno bolj oddaljen od žensk. Ženske ljubijo zmagovalce, in ko so z njimi, se same počutijo kot zmagovalke. V današnjih časih naj ne bi bilo lahko zmagovati in odkrivati nekaj novega. Pravzaprav nikoli ni bilo preprosto in v

vseh časih je nekaterim uspevalo. Izzivi so premočni, nekatere premami um v svoje svetove.

Kljub vsemu je videti, da se pomikamo v obdobje pravih moških in dobrih očetov. Na vsak način se pri sodobnih moških čuti pridih nežnosti in mehko-be, vedno bolj pogosto je srečati očete, ki vozijo otroke v vrtec ali iz vrtca in so še poslovno uspešni. Otroci so naša srca, ki hodijo in se nam vedno vračajo.

Vse več očetov iskreno ljubi svoje otroke, ob sobotah in nedeljah izklaplajo mobilne telefone ali se odpovejo delu zaslužka, da bi uživali v enkratnih trenutkih s princem ali princeso.

2

Pred leti sem prebrala resnično zgodbo o nekem očetu in ta zgodba mi je ostala v spominu. Oče se je veliko ukvarjal s svojo hčerko in vsak dan po vrnitvi iz službe jo je vzel na roke, zaplesal z njo in ji zapel: »Rad te imam, moja mala deklica.«

Ko je odraščala, jo je objemal, plesal z njo in pel vedno isto pesmico.

Deklica je odrasla in se odpravila na študij v bolj oddaljeno večje mesto. Domov je prihajala le nekajkrat na leto. Nepričakovano je dobila sporočilo, da je oče zbolel in naj pride domov. S solzami v srcu je prihitela in se znašla v sobi bolnega očeta. Ta ni mogel govoriti, gledala sta se in objela.

Oče je s prsti začel bobnati melodijo pesmice: »Rad te imam, moja mala deklica.«

Vse dobre očete, kjer koli so, naj spremlja spoznanje, da so kralji življenja in otroških src. Vsem njim podarjam iskreno občudovanje. **x**

Letos so zimski dnevi preoblečeni v spomladanske in ptiči pojejo že ves januar. Narava na videz počiva, trava išče svetlobo dneva. Pustni dnevi so zleteli mimo nas in šeme so se umaknile vsakdanjim maskam. Bliža se osmi marec in spet bo veliko napisanega o ženskah, kot da nista dovolj njihova samozavest in močna volja do življenja. Kraljica življenja čaka na

Kdo je ljubezen?

ALEKSANDRA JELUŠIČ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Vsak človek ima svoje dobre in svoje slabe dneve. Naj je še tako »sončkasta« oseba, vedno se iz kakšnega skritega kota poženejo črni oblaki in se polastijo veselih kotičkov naših src. Potem se trudimo, da bi jim ubežali in ponovno izžarevali skrito srečo in zadovoljstvo. Vsak človek ljubi. Brez ljubezni ni utripa srca, brez ljubezni ni smeha, ni zadovoljstva, brez ljubezni ni ničesar ... Ljubezen je povsod okoli nas. Lahko ljubimo starše, otroke,

drage, trave, rože, oblake ... Ljubezen ne pozna oblik in vedno je prava, če jo le izbere srce in vsaj za trenutek zagospodari nad razumom, katerega sužnji smo. Če ljubimo, dajemo, se razdajamo. Ljubezen ne pozna preračunljivosti. Daje in ne vpraša po vračilu. Ne pozna dolgov in obresti. Preprosto se daje ... In prav čistost podarjanja je tisto, kar ima svoj čar. Če jo poklanjaš, ničesar ne izgubiš in ničesar ne pogrešaš. Ljubezen ni skrita v šopkih, v marcipanovih čokoladah in jagodnih tortah. Skrita je v ljudeh, počiva v pogledih, v nasmehih, v poljubih, v dotikih ... Skrita je v naravi, v šumenju dreves, v regratovih lučkah, v vetru, ki boža poletje in nas naredi srečne ... To je ljubezen. Zato mi za valentinovo ne podarjaj pisanih pentelj in v lep papir ovitih srčkastih bombonjer. Podari mi svoj nasmeh in sonce in veter ... Lahko mi podariš lep sončni zahod na jezeru ali uloviš zame zadnje snežinke pred odhodom zime ... Potem vem, da je vse to samo zame. Posebno, drugačno, tvoje ... In

vsak izmed nas je drugačen. Vsak nosi v sebi svojo noto. Vsak smeh zveni drugače, vsak ljubi drugače, vsak daje na svoj način in na svoj način sprejema. Zato ne dovoli, da ti reklame in vsa v celofan zavita darila, ki ti jih vsiljujejo za valentinovo, praznik ljudi, ki nekaj ali nekoga ljubijo, meglijo izbiro srca. Ni stvar v podarjenem, stvar je v tebi ... Podari nekemu ta posebni košček sebe, in če je oseba resnično vredna dajanja, bo začutila težo podarjenega. To si ti, to je del tebe, to je tvoj način, na katerega ljubiš. Samo tvoj ... Sam se odločaš, kdaj in kaj boš podarjal. Sam se odločaš, komu se boš razdajal. Ni važno, kako se imenuje dan, lahko je valentinovo, lahko je samo navaden petek. Naredi ga posebnega za nekoga. Bodi njegova sreča in njegova sreča te bo osrečila. Kdo je ljubezen? Ljubezen smo ljudje. Ne išči je v drugih, najdi jo v sebi in podari nekemu za nič. Naj te ne bo strah, da se bi izgubila med množico. Ljubezen vedno najde pot domov ... x

Obarjada, kurentov skok, pust

FOTO: SRDAN MOHORIČ, IVO ERCEGOVIĆ

Upokojevanje v letošnjem letu

JOŽICA TUMPEJ

Jožica Tumpej

Zaradi postopnega »zviševanja« pogojev za upokojevanje se na začetku vsakega novega leta pogosto sliši, da se spet spreminja pokojninska zakonodaja. Ker gre samo za postopno uveljavljanje sprememb, sprejetih leta 2003, vas tudi letos seznanjamo s pogoji, ki veljajo za leto 2008, in vas hkrati obveščamo, da se zakonodaja ni nič spremenila.

Za ženske izhaja postopno uveljavljanje reforme iz leta 2002. Trajalo bo do leta 2013 (pokojninska doba) in 2014 (minimalna starost), ko bosta pogoja za upokojitev 38 let pokojninske dobe in starost 58 let.

Danes vam želimo predstaviti, kateri so pogoji, ki jih morate izpolnjevati, da bi se lahko upokojili letos, torej 2008.

Do starostne pokojnine ste upravičeni, ko izpolnite dva pogoja:

- zadostno število let delovne oziroma pokojninske dobe in
- z zakonom predpisano starost.

Izpolnjena morata biti oba pogoja hkrati (starost in pokojninska doba).

Ženska se letos lahko upokoji, kot je predstavljeno v tabeli 1, **moški** pa tako kot je predstavljeno v tabeli 2.

Odmera pokojnine

Pokojnina se odmeri od pokojninske osnove. Višina pokojninske osnove se praviloma določi na podlagi plač, ki jih je zavarovanec prejel, oziroma od zavarovalnih osnov, od katerih so mu

bili obračunani prispevki od vključno leta 1970 dalje. Od leta 2008 dalje se pokojninska osnova izračunava na podlagi plač oziroma zavarovalnih osnov iz katerih koli zaporednih najugodnejših **osemnajstih let** zavarovanja.

Polna starost za pridobitev starostne pokojnine se po letih postopno zvišuje in se razlikuje glede na spol:

- **za moške** se polna starost zvišuje po 6 mesecev na leto in je za leto 2008 62 let 6 mesecev,
- **za ženske** pa se polna starost zvišuje po 4 mesece na leto in je za leto 2008 56 let.

Polna starost se lahko tudi zniža, in to v primerih, ki jih navajamo v nadaljevanju.

Znižanje starosti zaradi starševstva za vsakega rojenega ali posvojenega otroka, ki je slovenski državljan, posameznik pa je zanj skrbel in ga vzgajal vsaj pet let (starševstvo).

Kateri od staršev bo znižanje starostne meje izkoristil, se starša praviloma dogovorita sporazumno. Če sporazu-

ma ni, je do znižanja upravičen tisti od staršev, ki je uveljavil pravico do starševskega dopusta (sem spada: porodniški dopust, čas prejemanja nadomestila za čas porodniškega dopusta, dopust za nego in varstvo otroka in daljši dopust za nego in varstvo otroka). Če nobeden od staršev ni bil na starševskem dopustu ali sta uveljavila pravico do starševskega dopusta v enakem delu, je do znižanja starostne meje upravičena ženska.

Pri tem starostna meja za žensko ne more biti nižja od 53 let, za moškega pa ne nižja od 58 let. (gl. tabelo 3)

Znižanje starosti zaradi dela na delovnem mestu, na katerem se šteje zavarovalna doba s povečanjem (benifikacija)

Delavcem, ki so delali na delovnih mestih, na katerih se je štela zavarovalna doba s povečanjem in so imeli do 31. 12. 2000 25 let pokojninske dobe (delovna doba in zavarovalna doba s povečanjem skupaj), se starost zniža za toliko mesecev, kolikor so jih pridobili na račun štetja zavarovalne dobe s povečanjem. Pri delavcih, ki do 31. 12. 2000 še niso imeli skupaj 25 let pokojninske dobe, pa je zakonsko določena spodnja meja starosti, do katere se jim lahko zniža starost za pridobitev pravice do pokojnine. Za vsakega posameznika je potreben preračun.

Znižanje starosti zaradi osebnih okoliščin, pogojenih z zdravstvenim stanjem zavarovanca, velja za:

- zaposlene delavce, ki imajo najmanj 70-odstotno telesno okvaro,

Tabela 1: Upokojevanje v letu 2008 – ženske

STAROST	POKOJNINSKA DOBA
56 let	36 let in 9 mesecev
61 let	najmanj 20 let
63 let	najmanj 15 let zavarovalne dobe

Tabela 2: Upokojevanje v letu 2008 – moški

STAROST	POKOJNINSKA DOBA
58 let	40 let
63 let	najmanj 20 let
65 let	najmanj 15 let zavarovalne dobe

Tabela 3: Znižanje polne starosti za starševstvo za leto 2008:

1 otrok	4 mesece 15 dni
2 otroka	11 mesecev 8 dni
3 otroci	20 mesecev 8 dni
vsak naslednji otrok	dodatno še 11 mesecev 8 dni

- vojaške invalide od I. do VI. stopnje,
- civilne invalide vojne od I. do VI. skupine,
- slepe,
- gluhe,
- obolele za distrofijo in sorodnimi mišičnimi ali nevro-mišičnimi boleznimi in paraplegijo,
- obolele za cerebralno in otroško paralizo,
- obolele za multiplo sklerozo in ekstrapiramidnimi obolenji.

Pri teh zaposlenih se starost zniža za eno leto za vsaka štiri leta, prebita v zavarovanju.

Znižanje starosti zaradi vključitve v obvezno zavarovanje pred dopolnitvijo 18. leta starosti

To znižanje lahko uveljavljajo samo ženske. Polna starost se leta 2008 lahko zniža za **7 mesecev za vsako leto dela pred 18. letom starosti.**

Dodana doba za dopolnitev manjkajoče pokojninske dobe

Leta 2008 je mogoče manjkajočo pokojninsko dobo za izpolnitev pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine dopolniti tudi z dodano dobo. Ta obsega:

- čas zaključenega študija na diplomskem in podiplomskem šolanju;
- dejanski čas obveznega vojaškega roka, nadomestne civilne službe ali čas osnovnega usposabljanja za rezervni sestav;
- čas, v katerem je bil zavarovanec prijavljen pri zavodu za zaposlovanje kot iskalec zaposlitve ali brezposelna oseba.

Zgornje je možno le, če ta obdobja niso všteta v pokojninsko dobo na ka-

ki drugi podlagi (npr. z dokupom). Leta 2008 se lahko upravičencu za izpolnitev pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine upošteva sedem mesecev za posamezno leto obdobja, ki se šteje v dodano dobo (npr. za tri leta študija enainvajset mesecev).

Dodana doba se upošteva le za izpolnitev pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine, ne vpliva pa na njeno višino, saj se višina odstotka za odmero starostne pokojnine določi brez dodane dobe. Dodana doba se tudi ne šteje v delovno dobo.x

Iz srečanja upokojencev

Iz lanskega srečanja upokojencev

Talum, d.d., je sodobno proizvodno podjetje, kjer proizvajamo primarni aluminij in aluminijske proizvode najvišje kakovosti. Naši uspehi temeljijo na odgovornem poslovanju na področju kakovosti, varovanja okolja ter varnosti in zdravja vseh zaposlenih.

RAZPISUJEMO KADROVSKE ŠTIPENDIJE

**Razmišljaš o prihodnosti?
Te zanima zaposlitev po končanem šolanju?**

V Talumu razpisujemo štipendije za:

- univ. dipl. inž. strojništva – smer energetika (1 štipendija),
- univ. dipl. inž. strojništva – smet tehnologija (1 štipendija),
- univ. dipl. ekonomist – smer komercialna dejavnost (1 štipendija),
- univ. dipl. inž. strojništva – smer konstrukterstvo (1 štipendija),
- univ. dipl. inž. metalurgije in materialov (2 štipendiji),
- gospodarski inženir – smer strojništvo (1 štipendija),
- Strojni mehanik (4 štipendije),
- Mehatronik – operater (4 štipendije),
- Livar (7 štipendij),

Izkoristi priložnost za lahkotno prihodnost.

Za več informacij lahko pokličete 02/7995 115

Svoje prošnje lahko naslovite na: Talum d.d. Kidričevo, kadrovska služba, Tovarniška cesta 10, 2325 Kidričevo

V spomin Fahru

STANE MEDIK

Fahrudin Mujkanović

Po kratki in hudi bolezni je 27. januarja 2008 preminil naš spoštovani sodelavec Fahrudin Mujkanović, ki smo ga po domače imenovali Fahro. Življenjska pot ga je v Slovenijo zanesla leta 1971. Leta 1973 se je zaposlil v takratni Tovarni glinice in aluminija v Kidričevem. Začel je v prometnem oddelku kot transportni delavec, od leta 1977 pa je delal v elektrolizi. Leta 1881 je bil zaradi zdravstvenih težav premeščen v gozdno skupino in opravljal je lažja dela. Januarja 1992 pa je prišel k nam, v podjetje Revital, kot raznašalec pošte. Fahro je bil človek, ki je hotel in znal vse urediti še isti dan, pa naj je šlo za dostavo pošte na banko, občino, davčni urad ali kam drugam. Večkrat je za

sodelavce in prijatelje opravil tudi kakšno zasebno pot. Imel je občutek za ljudi in primeren odnos do strank v Talumu in na terenu, tako da smo mu zaupali marsikatero zahtevnejše delo, ki ga je vedno znal rešiti v kratkem času.

Poseben odnos je imel do službenega osebnega avtomobila, ki ga je posebej čval in negoval, najbolj pa je bil nesrečen, ko je njegov avto uporabljal kdo drug, češ umazan bo.

Zaupal nam je, da si v rodni Janji v Bosni gradi hišo, in skupaj z njim smo se veselili, ko smo po vsakokratni vrnitvi z dopusta gledali fotografije njegovih uspehov.

Zadnji dopust je imel pred odhodom v bolnišnico, ko je v hiši in okolici

opravil še zadnja dela pred zimo. Takrat niti slutili nismo, da se je dejansko šel za vedno poslovit od svojih domačih.

Hišo je dokončal z vsemi podrobnostmi in vzorno je uredil okolico, z željo, da bo v pokoju užival mir. Že sedaj nas je vabil, da ga moramo takrat obiskati. Njegovemu vabilu smo se odzvali, vendar žal na njegovi zadnji poti, ko smo ga 30. januarja 2008 pospremili k zadnjemu počitku v rodni Janji, na pokopališču, ki je v neposredni bližini njegovega doma.

Prepričan sem, da bomo vsi, ki smo Fahra poznali, ohranili nanj lep spomin kot na poštenega in vestnega sodelavca ter dobrega prijatelja. **x**

Česar ne moremo meriti, tistega ne moremo upravljati.